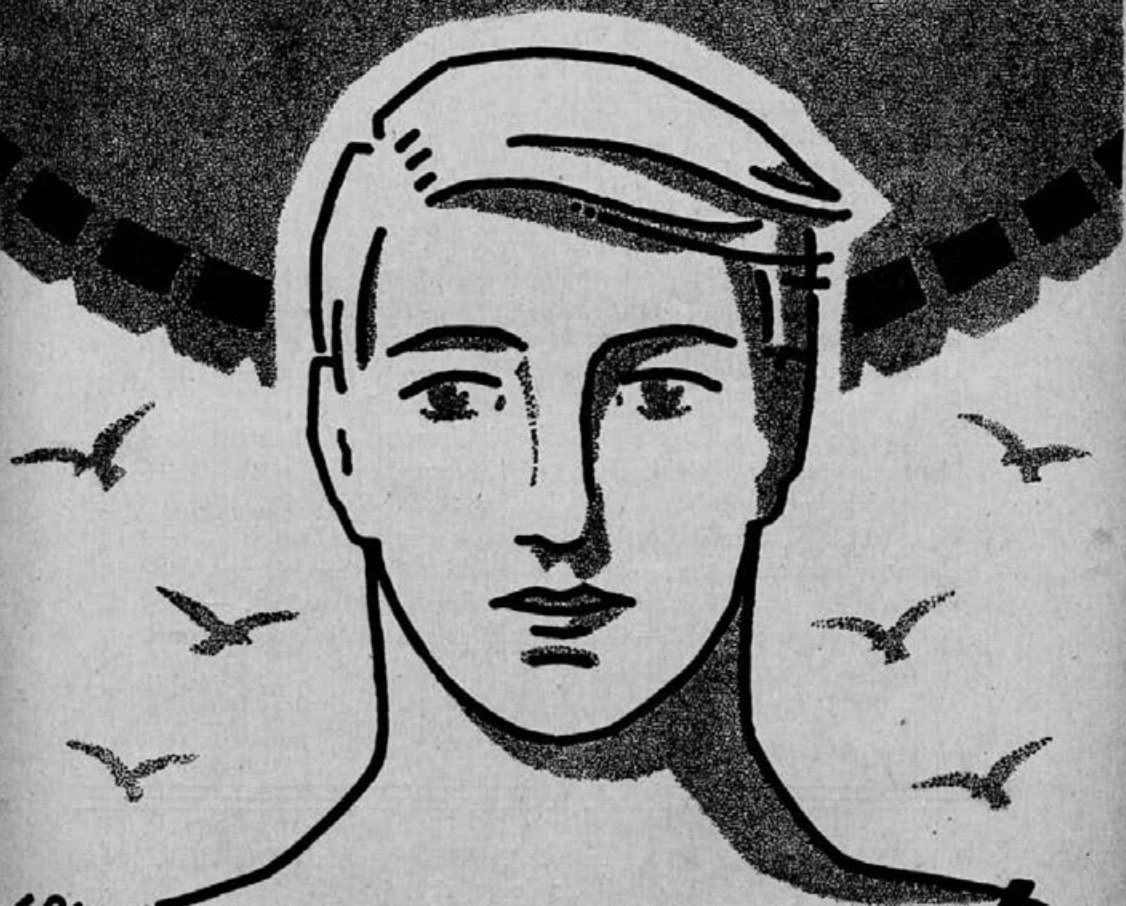

ŽUVAMO

JUGOSLAVIJU

27. II. 1935

40.

SOKOLIC

LIST ZA SOKOLSKI NARAŠTAJ
GOD. XVII 1935 BROJ 2

SADRŽAJ

1. Moji susreti s T. G. Masarikom	33
2. Burna noć na Jahorini	35
3. Socijalizam	39
4. Sokolski naraščaj tekmuje	41
5. Josip Juraj Štrossmajer	42
6. Pred „Putnikom“	42
7. Legende o sv. Savi	44
8. Ako si Soko, svakom to pokaži	46
9. Brat Ivan, a ne Janoš	46
10. Naši pesnici: Kralju Mučeniku. — Tišina. — Mlada pesem. — У соколски хајде лет! — Соколић. — Jugoslavija. — Sokolići mlademu Kralju. — Zadnji pozdrav Viteškom Kralju Aleksandru I Ujedinitelju. — Zima. — Usmiljena duša. — Koračnica. — Vihor je bjesnio... — Незнани гроб. — Naša Otadžbina	81
11. Radovi našeg naraštaja: Srbska Golgota. — Соколићу. — Na rad naraštaju! — Mladost. — Живжани. — Jugoslavija — Aleksander — Peter	59
12. Glasnik: Naraštajski otek Sokolskog društva Zagreb III. — Čudnovat proroški san. — Pazi na svaki korak! — Jedna sekun- da svetskog rata 80.000 franaka. — Pomrčanje meseca. — Ne- smotreno gospodarstvo. — Ob 10letnici skladatelja Viktorja Parme. — Za šalu	64

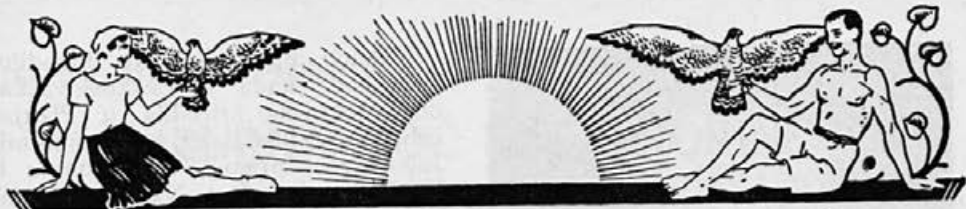
»Sokolić« izlazi svakoga 20 u mesecu. Godišnja pretplata Din 20'—, polu-
godišnja Din 10'—, pojedini broj Din 2'—.

Urednik: Josip Jeras, Ljubljana, Levstikova ulica 19.

Izdaje Savez Sokola Kraljevine Jugoslavije (E. Gangl). — Naslov uprave:
Uprava sokolskih listova, Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. Telefon br. 2312.
Račun pošt. štedionice 12.943.

Rukopisi se šalju na adresu urednika, pretplate i narudžbe upravi sokolskih
listova.

Tiska: Učiteljska tiskara u Ljubljani (pretstavnik Francè Štrukelj).

E. L. GANGL, Ljubljana:

MOJI SUSRETI S T. G. MASARIKOM

Sedokosi brat T. G. Masarik, predsednik bratske Češkoslovačke Republike, slavi dne 7 marta o. g. 85-godišnjicu svog života. Brata predsednika, jednoga između najvećih državnika na svetu, filozofa i Sokola iz mladih godina, pozdravlja prilikom Njegova jubileja i jugoslovenski sokolski naraštaj, obećavajući Mu, da će slediti Njegov nauk i živeti po Njegovom primeru.

Predsednik bratske Češkoslovačke Republike, dr. Toma G. Masarik, Soko je već od svojih mladih godina. Već tada se je lično upoznao s osnivačem Sokolstva dr. Miroslavom Tiršem, koji je bio sveučilišni profesor u Pragu.

I Masarik se je posvetio profesorskom pozivu, ali sam rad na sveučilištu bio je usko polje njegovog svestranog delovanja. Filozof i pisac pošao je u javni život, kamo je unosio svoje duboke misli, boreći se kao neustrašiv borac za pravdu, poštenje i istinu.

Svoju duševnu snagu i telesnu otpornost odlično je pokazao za vreme svetskog rata, kada mu je pošlo za rukom da ustanovi samostalnu državu — Češkoslovačku Republiku — kojoj stoji na čelu od njenog osnutka do dana današnjega kao njen prvi predsednik — cenjen od čitavog naroda, štovani i ljubljen — on, »tatiček Masarik«.

U toj njegovoj velikoj borbi za slobodu naroda i domovine podupirali su ga sama braća Sokoli; koji su se na svim ratištima organizovali u dobrovoljačke legije i koji su s oružjem u ruci podupirali diplomatski i politički rad svog sokolskog brata Masarika.

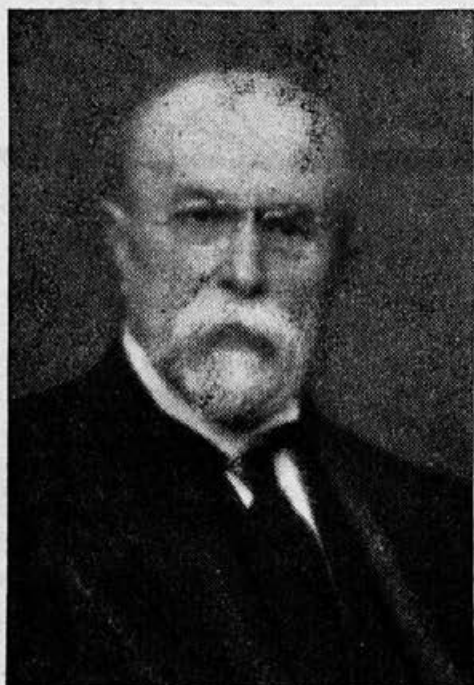
Osnovana je, dakle, tvrdnja, da danas ne bi bilo samostalne Češkoslovačke Republike, da Tirš nije osnovao Sokolstvo i da Masarik nije u svoj politički rad uneo sokolsku ideju.

Živo se sećam triju sastanka s predsednikom Masarikom, s kime sam prvi put bio već god. 1895, kada je u Pragu bila narodopisna izložba i kada sam prvi put stupio u vežbaonicu Praškog Sokola — matičnog društva svega Sokolstva, koje su god. 1862 osnovali Tirš i Figner.

U svojoj knjižici »Tirševo poslanstvo« pripovedam otprilike ovako:

— Bilo je god. 1926, kada je bio u Pragu VIII svesokolski slet i kada nas je Masarik pozvao u svoj grad. U njegovom vrtu bili smo tada okupljeni predstavnici svih slovenskih sokolskih organizacija i razgovarali smo se s njime, kao što razgovara brat s bratom.

»Slovenstvo bi bilo nešto magleno — rekao je brat predsednik — kad mu Sokolstvo ne bi davalo realan život. Samo sokolski rad može trajno da dovede sve Slovene u velik rod pozitivno radnih pripadnika jedne i iste ideje sokolskog bratstva«.

Drugi put se je to dogodilo 1929 god., kada je Češkoslovačka obec sokolska priredila u Plznju veliki pokrajinski slet, kamo smo mi Jugosloveni prispeli iz Poznanja i Varšave u Poljskoj. Na plzenjskom sletu bio je i Masarik, koji nas je primio u svojoj loži na sletištu. U razgovoru sa mnom rekao je: »Samo sa sokolskim uzgojem možemo mi Sloveni da se uzdržimo u životu, radu i napretku«.

Treći put sam govorio s bratom Masarikom god. 1932 prilikom IX svesokolskog sleta u Pragu. Pozvao me je u svoj salon na glavnoj tribini i odmah me pri ulazu oslovio s mojim imenom. Zanimao se je za prilike u Jugoslaviji uopće, a naročito za rad i napredak našeg Sokolstva.

Naposletku je rekao: »Srećni ste vi Jugosloveni, jer imate tako demokratskog kralja. Pozdravljam ga iskreno!«

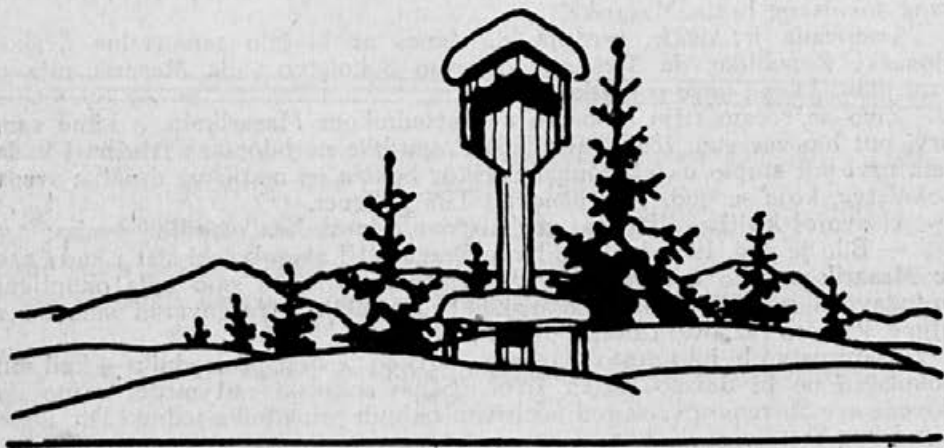
Minutu pred tri časa digao se je Masarik sa svoje stolice i otišao u svoju ložu, kamo je stupio točno u tri, kada je zagrmio topovski hitac, koji je najavio početak javne vežbe.

Glazba je zaigrala »Gde je domak moj«. Uz ogradu lože stajao je visok, vitak muž — uspravan, vedrih, blagih očiju, s vedrim, veselim smeškom na licu.

Na krovu nad njime u tom je trenutku zalepršala predsednička zastava. Stotine tisuća gledalaca obuzelo je ogromno oduševljenje, oduševljenje koje se rečima ne može opisati. Kroz vrata boraca počela se je da razleva reka živih ljudi: 17.000 boraca Sokola vežbača!

Uz ogradu lože stajao je visok, vitak muž — uspravan, vedrih, blagih očiju, s vedrim, veselim smeškom na licu:

Predsednik Masarik, naš sokolski brat!

BURNA NOĆ NA JAHORINI

Na Jahorini iznad Sarajeva vršio se je II smučarski tečaj Sokolske župe Sarajevo od 13 do 20 januara t. g. Vodio ga je savezni smučarski vodnik br. N a n d e M a j n i k. U tečaju, koji je trajao nedelju dana, bilo je 11 braće i 3 sestre. U jugoslovenskom Sokolstvu smučarstvo se vrlo snažno i smišljeno razvija.

Jahorina.

Svi su tečajci sakupljeni. Sedimo za stolom velikog planskog hotela Doma Prestolonaslednika Petra. Razgovaramo se o prošloj sedmici, o uspesima i neuspesima tečaja, koji se zaključuje sutra. Gotovo čitavu nedelju je snežilo, bila je ljuta zima, ali smo ipak izdržali do kraja. Još sutra ćemo krenuti s onom braćom, koja su tek noćas stigla iz Sarajeva preko Gole Jahorine na Tresku i preko vrela Prače natrag, da i oni vide i upoznaju krajeve, gde smo se iz dana u dan borili za »opstanak ili propast«. Ne možemo niti da zastranimo, niti da se izgubimo, jer bezbrojni smučarski »grobovi« — točka je ipak nekako preskroman izraz — dovoljno vidno označuju nam put.

Zadovoljni smo i dobre smo volje. Kako ne bi i bili. Ta za nama su svi napori, i tečajci oduševljeno preresetavaju nove osnovke iz smučarske umetnosti, koje su naučili u tečaju. Sestra Katica je, pače, uverena, da ima talenta za smučanje, iako za sada samo više za teorijski deo. Usto još i taj dovitljivi Zagrepčanin tako odlično vuče svoju mešinu. Ne smeta nimalo, ako je Ahmet malko iščašio nogu, ne smeta ako je Gastrofovo uho usled ozeblina nekog neobičnog oblika. Mnogokoja više ili manje posrećena šala pada večeras na taj račun. Gastrof se nimalo ne ljuti, kada mu drugovi obećavaju, da će ga tvornica Penkala zbog njegovih velikih ušiju namestiti u reklamne svrhe. Sutra sve će to proći.

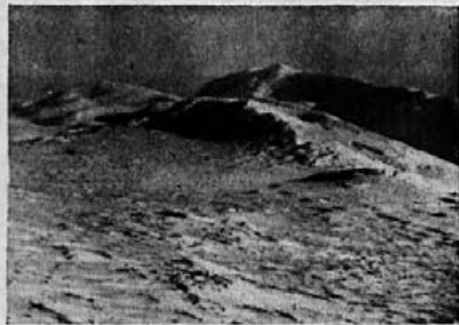
Samo naš gazda, koji je čitavu nedelju dana tako brižljivo pružao našim želucima prvu pomoć, kada smo se gladni i umorni vraćali s vežbališta, danas je nešto nemiran. Mrk i ozbiljna lica trči od prozora do prozora, promatra nebo, gleda na toplomer i uru. Slučajno pogledam u kuhinju. I gazdarica stoji zaplakanih očiju. Šta im je?

Devet je časova. Spremam se na počinak, jer u tečaju su časovi strogo određeni. I kada se radi o redu, dežurni ne razlikuje vodnika od tečajca.

Gazda, videći da odlazim, pristupi mi:

Zima na Jahorini

Bela Jahorina

»Sin mi je otišao u dva posle podne sa smučkama u Crnu Reku, te se još ni sada nije vratio iako se je već odavno imao da vrati. Smučarski je početnik, a gore je magla. Bojim se da mu se nije nešto desilo.«

Muk. Molbu mu čitam iz očiju
»Da ga potražim?«

Tako je prijatno u sobi, obuzela me je neka prijatna umornost, napola spavam. Vanj veje vetar, koji probija do u kosti. Ali ipak dužnost je prva. Treba pomoći čoveku, prijatelju, bratu. Umolim svog najboljeg tečajca:

»Šarane, ideš li sa mnom?« Drug Milan, s kim sam pred nekoliko godina dve nedelje krstario Triglavom, ide također sa mnom. I Sarajlija Mavro nam se pridruži kao dobar poznavalac Jahorine. Žurno se obučemo i spremni smo za put. Svaki ima svoju svetiljku. Milan prebaci pušku preko ramena, ja metnem samokres u džep. Za svaki slučaj, jer ovde vukovi nisu redak pojav.

Krasna je mesečina. Čiča zima. Oštar vetar brije, a vrhovi su Gole Jahorine obaviti oblacima snežne vejavice, koju podiže vetar.

Idemo naglo da se ogrejemo. Sa strane puta visoke su smreke, zasnežene od vrha do zemlje, obasute srebrnom mesečinom. Kada smo stigli na visinu kupljemo se preko ogromnih zameta i kličemo se preko zaleđenih klanaca. Grobna je tišina sve unaokolo. Samo sneg pišti ispod smučaka. Naša nam se okolica pričinja kao neka fantastična pokrajina na mesecu.

Na vrhu nas zahvati snažan vetar, srećom duva nam u leđa, zato hitro kročimo napred. Oblaci snežnog vihora postaju sve gušći, ledene nas iglice bodu u obraz. Mavro vodi. Tu i tamo zastanemo da utvrdimo pravi smer. Unatoč najvećoj opreznosti zastranimo. Vrtimo se u krugu. Konačno smo opet na pravom putu. Mavro je dobar vodnik.

Spuštamo se. Mavro pazi na smer. Smuk je lep, zato pokliznemo mimo njega. Oštar krik. U oštrom pokretu bacim se ustranu. Još metar, dva — pa bi otrphnuo u večnost. Pred nama zjapi dubok ponor.

Sa smučkama ne možemo napred. Zakopamo ih u sneg uz hridinu, da nam ih vetar ne odnese. Oprezno obidemo oštri rub, da dodemo po položiti strani u dolinu. Čim mi niže, a zameti sve jači. Obuhvatimo se oko pojasa i s velikom se mukom iskopamo iz snega. Gde je strmije, pomažemo se palicom i bacamo se u dubinu. S time prištedimo nekoliko metara napornog gaženja.

Naš nam se put pričinja strašno dug. Tiha nas briga podgriza. Da nismo možda zastranili? Mavru se je smrznuo palac. Kad mu ga istrlljam sa

**Dom Prestolonaslednika Petra
na Jahorini** Foto: N. Majnik

Jahorina u snegu

snegom, smrznu mu se i ostali. Uzalud je čitav napor. Ruka ostaje neosetna. Selo, našu nadu, nigde ne vidimo. Muči nas još i druga briga. Što će biti s Mavrovom rukom? Tuži se da više ne oseća da ima niti prste na nogama.

Svom snagom hitamo u dolinu. Konačno je i selo pred nama, tiho i mirno, zagrnuto snegom. Vidimo samo crne krovove otkuda je vetar oduvao sneg.

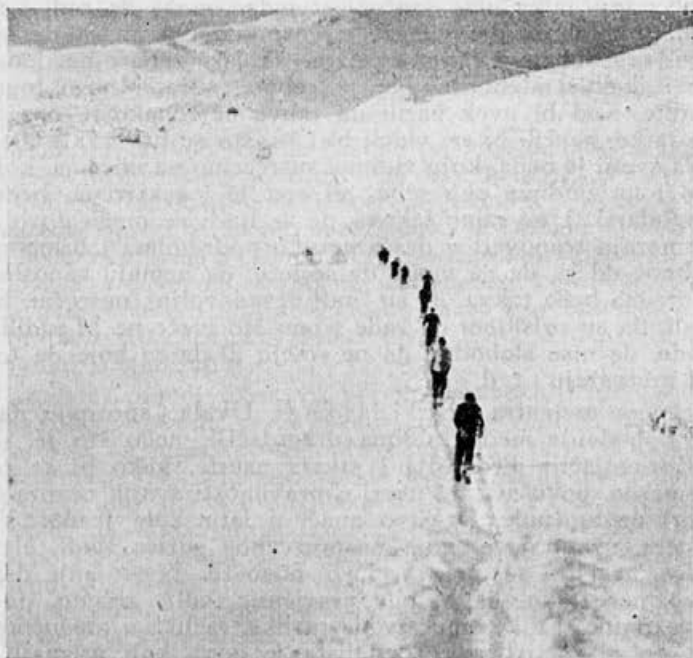
U kući gostoljubivog seljaka odmorili smo se od dosadanjih napora. Mnogo smo truda uložili dok smo Mavru oživeli prste. I izgubljenog gazdinog sina smo našli. Ležao je u susednoj kući s ozledenom nogom. Posle podne su ga našli seljaci gore pod Godovcem i doveli ga u selo.

Vrlo bi rado hteli da umirimo našeg gazdu i naše prijatelje i da im javimo što je s nama i s izgubljenim sinom. Ali na povratak nije se moglo ni pomisliti. Nikakvo obećanje ne bi sklonulo seljaka da izide iz kuće i da nam pokaže put. Uzalud svako nagovaranje. Konačno smo i sami uvideli, da moramo da počekamo dok popusti vetar, koji je još uvek zavijao oko uglova i zapljuskivao zidove. Legnuli smo u kut sobe da prospavamo par sati, koji nas još dele od zore.

Slabo smo te noći spavali. Tegoban put previše nas je umorio. Sada je ovaj nemirno trgnuo s nogama, sada je onaj zadrhtao od nenadanog straha u nemirnom snu ili pak teško uzdahnuo.

Vratili smo se drugog jutra. Vratili smo se mnogo lakše, iako smo bili neispavani, umorni i gladni. Srećom imao sam nešto šećera sa sobom, što nas je malko ojačalo. Još uvek je brijao oštar vetar i Mavro se ponovno potužio, da su mu se smrznuli prsti na rukama i nogama. Trljanje sa snegom nije hasnilo. Kad sam mu dao svoje rukavice, bilo je nešto bolje.

Konačno, konačno! Naš dom je pred nama. Gazda je veseo zbog vesele vesti, drugovi se muče oko Mavra da mu ožive prste, a mi smo zadovoljni da smo izvršili svoju dužnost.

Bela Jahorina

Foto: N. Majnik

SOCIJALIZAM

(Za razjašnjenje pojmova i razbistrivanje nazora)

»Govorima s T. G. Masarikom« tumači K. Čapek Masarikovo poimanje socijalizma ovako: »Moj socijalizam to je jednostavna ljubav prema bližnjemu, čovečnost (humanitet). Želim da ne bude bede, da bi svi ljudi dostojno živeli s radom i u radu, da bi bilo za svakog dovoljno mesta... Čovečnost to nije bivša filantropija (čovekoljubivost); filantropija pomaže samo tu i tamo, ali čovečnost ide za tim da popravi prilike sa zakonom i redom. Ako je to socijalizam, onda je dobro«. Na drugom mestu je Masarik rekao: »Socijalizam je htenje i težnja za pravедnošću, koja je zajamčena zakonom i gospodarskim redom«.

Mislim da moramo uzeti za ishodište ove Masarikove izreke, ako želimo da govorimo o socijalizmu.

Promatrajte ljudsko društvo oko sebe, promatrajte kako ljudi žive. Promatrajte brižljivo, pazite na sve, uspoređujte i mislite. Uvidićete n. pr. na jednoj strani ljude, koji žive u blagostanju, u izobilju, koji imaju svega na pretek, imaju, pače, i više nego što mogu da upotrebe, a na drugoj strani one koji trpe od nemaštine, koji teško zaraduju svoj svagdanji hleb, ili koji ga uopće ne mogu da zasluže. Videćete, da nekoji bez vlastitog rada, bez napornog rada stižu imetak, nasleduju ga, nagomilavaju ga sa spretnim trgovanjem, dok drugi s teškim radom, bilo fizičkim (ručnim), bilo duševnim, teškom mukom privređuju tek toliko da mogu da žive; vidimo pače, da ne mogu niti da rade, jer niko ne mari za njihov rad. Promatrajte svoje prijatelje i prijateljice. Koliko ih je danas besposlenih, kolike moraju da uzdržavaju roditelji, da ih s mukom hrane, dok imaju drugi svega i dobro su opskrbljeni. Dva saučenika, dve saučeniце: jedan može da radi i uči u miru i udobnosti, drugi mora da pomaže u gospodarstvu, mora da se brine za mladu braću i sestrice i tek zatim izrađivati školske zadatke negde u skučenom prostoru, bez ikakve udobnosti, bez potrebnog mira. Mnogo toga možete i sami da vidite. Kad bi uvek pazili na takve nejednakosti, opazili bi još i druge nedostatke, naučili bi se, videli bi i to, što se na prvi pogled ne može da opazi. Na svetu je beda, koju vidimo, susrećemo na ulicama, koju možemo da opazimo i na ljudima oko sebe, ali ona je i sakrivena, beda ne samo fizička (gospodarska), ne samo takova, da se ljudi ne mogu dovoljno niti da najedu, da moraju stanovati u daščarama, u podrumima i brlozima, da nemaju potrebnog odela, da ne mogu da se leče, da nemaju zaposlenja i t. d., ali je i ćudoredna beda takva, da su ljudi nezadovoljni, nesrećni, bez ljubavi, nebratski, zli, da su prisiljeni da rade i ono što inače ne bi radili, što ne bi želeli da rade, da nisu slobodni, da ne smeju ili da se boje da to kažu, jer misle, da se pretvaraju i t. d.

Sve te pojave razmatra socijalizam. Uviđa i spoznaje, da bi moralo biti sužice, ophođenje među ljudima drugojačije, nego što je, da bi ljudi morali biti drugojačiji. Promišlja i stvara nacerte, kako bi se to drukčije uredilo i usmerilo, pokušava da uveri o pravilnosti svojih nazora i pokušava da ih proširi među ljude. Društvo znači u latinskom jeziku *societas*. Svaka razmera, sve pojave, koje nastaju zbog sužica ljudi, članova ljudske zajednice, nazivlju se socijalne razmere. Nastojanje da se usmeri društvene razmere tako, da bi bile pravičnije, bolje rečeno, da bi išezle one velike razredne razlike, imućstvene razlike, razlike u mogućnosti i prilici zaradivanja, to je socijalizam. Socijalista je onaj, koji priznaje pravilnost tog nastojanja i pomaže da se ono ostvari. (Op. ur.: Ne zamenjuj takvog socijalistu s pripadnikom političke stranke!)

Vidimo dakle zbiljski: htenje za pravičnošću, čovečnost, ljubav prema bližnjemu, što se ima izvoditi u životu.

Nije dovoljno samo da se priznaje, da je potrebno da se pomaže, da bi život bio bolji, da bi se beda umanjila i otputila. Treba da se radi na tome. To je moguće tako, da se trsimo da tu hitrost razumi i prizna što više ljudi, da bi čim više ljudi htelo bolji život, bolje, pravednije društvene razmere, da bi tih, koji to priznaju i hoće, bilo više nego onih, koji to ne žele i odbijaju, jer su sebični. To se može postići i s time, da nastojimo da bi bili zakoni, koji uređuju život ljudi, suziće ljudi, bolji i da bi težili za time, da se umanji fizička i moralna beda.

Ta su nastojanja živela u čovečanstvu već odavno i mnogo se je već od toga i izvršilo. Bilo je ropstvo, ali se je srušilo, bilo je prisilno rabotanje, ali se je otputilo; bila su vremena kada su radnici radili po 10, 12 i više časova dnevno — sada imaju zakon o osamčasnom radu; bila su vremena, kada su u rudnicima i tvornicama radila deca i radila također i noću — danas je rad s decom, naročito noćni rad, zakonom zabranjen. Bila su vremena, kada se niko nije starao o zdravstvenim prilikama radnika — danas su zakonom uvedene stanovite ustanove, koje se brinu o zdravstvu radnika: ozledna osiguravajuća društva, bolesničke blagajne, osiguranje i t. d. Znamo, da sve to nije mnogo, da nije to dovoljno, ali to je barem nešto i u čovečjim je rukama mogućnost, da bude nekada bolje. Zakone i društveni red rade i određuju ljudi. I to je: htenje i težnja za pravednošću utvrđena zakonom i gospodarskim redom. Tu je krug: bolji čovek, koji saoseća s drugim, koji ne prezire sučoveka, čovek prožet čovečnošću (humanitet), pravednošću — takvi ljudi oblikuju bolje društveno suziće, bolji red i zakone društvenog suzića, bolje, pravednije, čoveka vrednije društvo. Život u takvom društvu daje ponovno mogućnost, da bi iz njega izrasli bolji, novi ljudi.

Gde da se započne? Tu je spor u naziranju. Prvi kažu: bolji čovek stvara bolje društvo i bolji život — treba dakle započeti s uzgojem pojedinca. Drugi kažu: bolje uređeno društvo stvara boljeg čoveka — treba dakle započeti s preuređenjem društvenog reda, preuređenjem društva, a kako to ne bi išlo najlakše samo mirnim razvojnim putem, ne smemo da se bojimo borbe, nasilja; treba da dobijemo vlast u svoje ruke, a da se to izvede treba da prišlimo sve da se tome podrede. To je put revolucije, nasilja, to je diktatura. (Vidi Rusiju!).

Mi u Sokolu ne bojimo se i ne bežimo od toga da pogledamo stvarnosti u oči. Vidimo: među nama je društvena nejednakost, društveni red nije pravedan. Vidimo: bezobzirna sebičnost pojedinaca i čitavih društvenih skupina (razreda) glavni je uzrok, bezbrižnost, nezanimanje, nedostatak osećaja prema sučoveku drugi su uzroci. Propovedamo bratstvo; to je naš izraz za suziće čoveka s čovekom, za sućut, uzajamnost, poštovanje, pravednost. Tvrdimo da naše bratstvo ima svoju cenu samo kao bratstvo koje zbiljski izvodimo, bratstvo koje istinski dolazi do izražaja u čitavom našem delovanju. To je naš socijalizam.

Misao socijalne pravde, svest, da je bolje, pravednije uređenje društvenih prilika uslov boljeg života, to je jedno između vodećih sokolskih načela. Uvereni smo, da se može postići pravednije uređenje društvenog reda i odnošaja. Pre svega pak moramo to da činimo sami među sobom, a to i činimo. Socijalan rad spada u sokolsko delovanje. Propitujte se i čućete o socijalnim otsecima, o socijalnim izvestiteljima (referentima). Brinemo se za svoje socijalno slabe članove, za besposlene, bolesne, za decu. Nastojimo da zbilja delujemo po zakonu bratske uzajamnosti i pomoći, što stavljamo proti krutim načelima sadanjeg kapitalističkog reda, koji kaže, da mora svako na svoju opasnost i sa svim sredstvima da se trudi za razmah i uspeh svojih nastojanja, da njihovi čini nisu podvrgnuti nikakvom čudorednom prosudivanju, da mora svako sam da se brine o sebi kako zna i može.

Uvereni smo, da je jedini pravi put k boljem i pravičnijem uređenju društvenih prilika socijalno zakonodavstvo i politika. Uvereni smo, da se mora potrební prepород da izvrši bez štete, mirno i uspešno samo ovim putem.

Svesni smo da bi se to shvatilo u našim redovima, a i u najširim slojevima naroda. Pozivljemo na skupan rad u tom smeru sve one između nas, koji su pozvani da rade na zakonodavstvu i na radu pri gospodarskom ili društvenom redu. Pozivljemo na rad u tom smislu sve te, da svuda i na svakom mestu u svom životu i u svom pozivu rade u tom pravcu.

Ne tvrdimo da su u pravu ili da nisu u pravu vesnici ovog ili onog smera socijalizma, zastupnici ovog ili onog načina koji teži za ostvarenjem socijalizma.

Želimo da se ozbiljno i časno trsimo da oblikujemo čudorednu atmosferu, koja je potrebna za socijalni napredak naroda. Da bi se shvatilo da je bolje, pravednije uređenje prilika hitno, da se to mora izvesti sa zakonima i da moraju biti tvorci tih zakona, kao i njihovi izvršitelji, svesni ljudi, prosvetljeni, ljudi prožeti živim socijalnim osećajima sa svešću odgovornosti, ljudi jake volje i samopregora, ljudi u punom smislu reči humani (čovekoljubivi).

»Socijalno pitanje... je pitanje svih..., što znači: osvetliti i ogrejati glavu i srce svih, dati snagu duhu nad materijom, uništiti samoljublje, uvesti čovekoljubivost.« (Masarik). — (Iz Sokolske besedi: Ed. Klicpera.)

Oton Gaspari: smučar (linorez)

SOKOLSKI NARAŠČAJ TEKMUJE

Našo sliko, ki prikazuje smučarsko tekmo sokolskega naraščaja, bi postavili lahko v vsak kraj, koder so med Sokoli pristaši bele opojnosti, kakor imenujemo smučarstvo z novodobnim nazivom.

Podjetni brat prednjak naraščaja je zbral v sončnem nedeljskem popoldnevu svojo junaško vrsto in jo je popeljal na smučkah na bele poljane. S pomočjo članov prednjaškega zbora so določili tekmovalno progo. Z rdečimi papirnatimi zastavicami, ki so jih zlepile njih mlade sokolske sestre, so zakoličili progo. Ob vsej progi so postavili reditelje, nato pa so pričeli na dano znamenje sokolskega roga spuščati razigrano sokolsko mladino izpred komisije.

Kako gre zdaj vsa pot mladih tekmovalcev? Ob vsej poti od nastopnega mesta pa do cilja se razvrsti občinstvo, ki z vso pozornostjo sledi mladim smučarskim vitezom. Največja družina se zbere na cilju, koder se tek konča.

Vsi strme na zadnji grič, kjer se prikazujejo najprej črne pike, potem pa se čez dalje bolj večajo in prihajajo bližje.

— »Hitro, hitro!«... — »Poženi se!«... in tako podobno bodre svoje brate, ki se siloma poganjajo proti cilju.

Potem pa, ko je došel na cilj že tudi zadnji tekmovalec, krene vsa junaška četa proti Sokolskemu domu, kjer jih pogoste sestre s toplim čajem in izdatno zakusko. V tistem je končala svoje delo tudi ocenjevalna komisija. Ko ta določi zmagovalce, jih pozdravi vse z burnimi »zdravo!« klici.

Ob zaključku tekem pa gredo vsi domov: eni s trdno namero, da bodo skušali tudi v prihodnje obdržati zmagovite uspehe, drugi, ki jim to pot ni bila sreča mila, pa si zagotavljajo, da bodo odslej še marljivejše in vztrajnejše vežbali, da bodo v prihodnje tudi sami med zmagovalci.

Sokolski naraštaj takmiči

JOSIP JURAJ ŠTOSMAJER

Povodom stovadesete godišnjice njegova rođenja

Dne 4 februara o. g. navršilo se je 120 godina od rođenja velikog dakovačkog biskupa Josipa Jurja Štrossmajera. Pokojni vladika Štrossmajer pronašao je svojim radom i životom ime našega naroda kroz čitav svet. Svim se je snagama zalagao za duhovni i politički preporod čitavog našeg naroda. Bio je gorljivi pobornik izmirenja pravoslavne i katoličke crkve. Trajan spomenik, koji je podigao i sebi i našem narodu jeste: Univerzitet u Zagrebu, Galerija slika u Zagrebu, Narod. pozorište u Zagrebu i dakovačka katedrala, koju je posvetio ljubavi i slozi svog naroda i sjedinjenju crkava. U svom radu nailazio je na ogorčene protivnike, ali to ga nije smetalo da sa svojim spasonosnim radom ne nastavi. Štrossmajer i sv. Sava s pravom se nazivlju svetitelji i prosvetitelji našega naroda. Plod njegovog rada je i naše oslobođenje i ujedinjenje, što je bio cilj čitavog njihovog života. Štrossmajeru, tom velikom čoveku, propovedniku i prvoborcu narodnog i državnog oslobođenja i ujedinjenja, velikom nei-

maru jugoslovenske misli, klanja se i jugoslovenski sokolski naraštaj, koji želi da ide njegovim stopama radeći za lepšu i srećniju budućnost našega naroda.

VILKO R. LJUBIN, Nova Gradiška:

PRED „PUTNIKOM“

Preda mnom leže dela Petra Preradovića, velikog sina, rodoljuba i Slavena. Okrećem list po list. Prevrćem stranicu za stranicom, urešene stihovima pesnika našega. O, koliko sam već puta okrenuo te stranice, koliko sam puta već pročitao te stihove! Zaustavim se kod »Putnika«. Putnik! Putnik! Zanesem se mislima. —

O, koliko je ovakovih putnika još i danas u svetu! Lutaju! Lutaju crnom noći, neznanim putem i stazama. Srce im puca od tuge, nemaju nigde utočišta, nemaju noćišta gde bi odmorili smrzle žile — tegobe svoga veka. Nema srca, koje bi ih zagrejalo. Daleko od svoje domovine u tuđoj zemlji okružen bedom i nevoljom, nigde ruke, nigde srca za njega nema. O, domovino! Majko moja! »Zašto tebe nisam sluš'o?« Zašto nisam slušao reči tvoje »Ne id', sinko, od matere!« »Tuđa ljubav ljubi svoga!«

Majko moja! Zaista svet je lep, lepši no što ga je mašta moja stvorila, ali ja sam ostao izvan njega. Sve mi je dalji i dalji, što mu se više približujem.

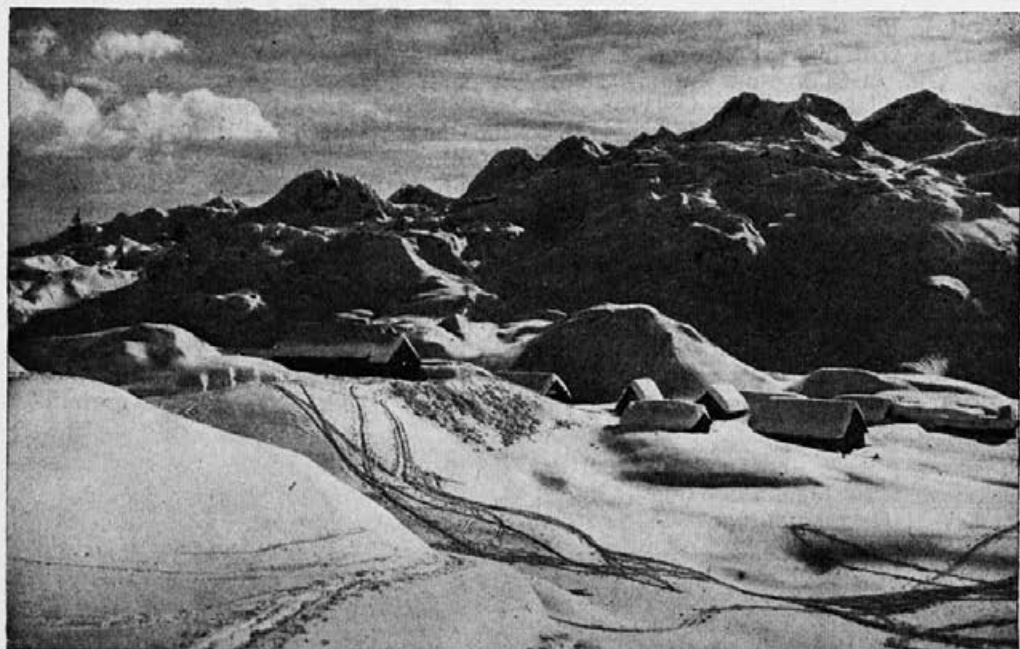
Svet je hladna stena. Uzalud po njoj lutam, uzalud k svetlu hitim — mrak, magla i crna noć sve više me zavijaju plaštem svojim.

Oh, zašto svetom lutam, zašto? Ja, koji domovinu svoju imam? Ne, neću... Ostaviću svet. Ostaviću sve čari njegove, svojoj domovini krećem u njeno krilo, u njen naručaj. »Domovino majko sreće?« »Primi opet svoje dijete!« Primi ga u krilo svoje, makar u tebi samo bogac bio. Nikad te neće više ostaviti. Dovijeka će tvoje biti! Primi, majko, dete svoje, sina svog. I ako baš ništa u tebi ne bude našao, naći će na grudima tvojim spokoj. Naći će busu zemlje, na kojoj će odmoriti glavu svoju. Naći će busu zemlje, koja će i njega pokriti, busu domovine svoje, koju je ljubio iznad celoga sveta.

»U tvom polju daj mu groba!« Ne, niko ne treba suze liti nad humkom, nad busom zemlje ove. Niko ne treba da ga ružama i cvećem resi. Niknuće trava, koja će okтити i uresiti grob sina svoje domovine. — O, domovino! Primi opet svoje dete ljubice te svako doba. »U tvom polju daj mu groba!«

Zima

Triglavsko pogorje: Planina na kraju (1600 m). Idealni smuški tereni

Foto: J. Kozak

LEGENDE O SVETEM SAVI

Ko je še sveti Sava hodil po zemlji, je srečal moža, ki se je preobračal z glavo nazaj. Vprašal ga je: »Kaj delaš?« A ta mu je odgovoril: »Molim.« Sveti Sava mu je rekel: »Tako ne molimo! Vstani, obrni se proti vzhodu, prekrižaj se in moli!« Sveti Sava je odšel in se vkrčal na ladjo. Berač pa je pozabil, kako mu je rekel sveti Sava, in je stekel za njim. Razgrnil je svoj plašč, sedel nanj ter pohitel za njim po morju in klical: »Ej, sveti Sava!« Ko ga je sveti Sava slišal, ga je počakal. Ko ga je berač došel, ga je vprašal, kaj hoče. Berač je odgovoril: »Pozabil sem, kako si me naučil moliti.« Tedaj je dejal sveti Sava: »Pojdi in moli tako, kakor si do zdaj; ti si bolj molil kakor jaz, mene je strah na ladji, ti se pa ne bojiš niti na kabanici iti po vodi.«

(Narodna — Novica Šaulić)

Otroci so se igrali na ulici. Bilo jih je mnogo, a med njimi je bil slep deček, ki je samo sedel. Prišel je mimo sveti Sava in vprašal otroke: »Zakaj sedi oni deček in se ne igra z vami?« Otroci so mu odgovorili: »Oni deček je slep, ne vidi, pa se zato ne igra z nami.« Svetemu Savi se je zasmilil deček ter je zaprosil Gospoda Boga, naj mu da vid. Bog ga je uslišal in dal otroku vid. Ko je spregledal, je otrok zagledal svetega Savo in zavpil: »Otroci, glejte moža, vrzite nanj kamenje!« Pobral je kamen tudi on in ga zalučil v svetega Savo. Sveti Sava je odšel dalje. Nato ga je Gospod vprašal, kako je opravil s slepim otrokom. Sveti Sava se je kesal in zaprosil Boga, naj mu odpusti. Bog pa mu je odgovoril: »Jaz dam vsakemu to, kar je zanj!«

(Narodna — Novica Šaulić)

Pod Durmitorjem je veliko jezero z imenom Črno jezero. Nekoč se je tu razprostirala lepa ravnina, na ravnini je bil samostan in nekoliko mestnih hiš. Ko je sveti Sava hodil po teh krajih, je dospel k temu samostanu v spremstvu učenca. Bil je oblečen v meniha. Dejal je, da potuje na vrh Durmitorja ter je povabil menihe in

ugledno gospodo iz tega mesta, naj gredo z njim. Oni so se pa norčevali iz njega rekoč, da je neumnež, in domenili so se, da ga bodo osramotili. Zapovedali so služabnikom, naj zakoljejo petelina ter ga vtaknejo v popotno torbico sv. Save hoteč mu pri odhodu reči, da je petelina ukradel. Obsodili ga bodo potem in pretepli. Služabniki so tako storili in ko je sveti Sava odšel s svojim učencem na Durmitor, je vse vedel, vendar ni nič ukrenil. Ko se je sv. Sava oddaljil, so poslali za njim zasledovalce. Došli so ga in mu rekli, da je kakor lopov pokradel samostanske stvari; obtožen je pri sodišču, ki mu zapoveduje, naj se takoj vrne. Sveti Sava se je opravičeval, toda zasledovalci so pretaknili njegovo torbo, našli petelina in ga hoteli primorati, da bi se z njimi vrnil. Sv. Sava je začel milo prositi, naj ga puste na Durmitor, in jim obljubil, da se bo vrnil drugo jutro. Pustil jim je tudi nekoliko svojih stvari za jamstvo. Ko dospeta pod vrh, se usedeta, da bi počila. Tedaj je dejal učenec, da je zelo žejen. Sv. Sava mu je odgovoril: »Ne boj se, bo vode!« Sv. Sava je pomolil, prekrižal s palico tla in dejal učencu: »Pojdi in poglej, ali je voda, in če je, jo prinesi tudi meni!« Učenec je vzel kozarec, odšel in našel izviroček. Napil se je in prinesel sv. Savi pijače. Sveti Sava je vprašal, ali je dosti vode, nakar mu je učenec odgovoril, da pomalem curlja. Sv. Sava je dejal, da bi le venomer curljalo ne več ne manj. Tako je ostalo vedno. Ta voda se še danes imenuje Savina voda in ima zdravilno moč. Sem prihajajo bolniki iz daljnih krajev ter darujejo za siromake, ker je voda zastoj. Nato je odšel sv. Sava na vrh gore ter začel moliti, naj Bog kaznuje brezbožnike, ki so ga razžalili, s tem, da nastane tu močvirje in jezero. Bog je uslišal molitev sv. Save in ponoči se je tod razprostelo močvirje in jezero. Nihče se ni rešil. Ko je sv. Sava drugo jutro pogledal na mesto in samostan, je bilo povsod le črno jezero. Sv. Sava se je zahvalil Bogu za uslišano molitev, napotil se na polje, ki se imenuje Jezera, odtod pa k reki Brenovu. Tu se je usedel, se odpočil in kosil z učencem. Ko je sveti Sava videl, da ni v tej vodi rib, je vzel iz torbe pečeno ribo rekoč, da jo naj učenec opere. Učenec je pomolil ribo v vodo, jo začel prati, tedaj je riba oživela in mu ušla v vodo. Ta riba živi še danes v tej vodi in nima spodnje čeljusti, ker se ji je prismočila in odpadla, ko se je pekla. Še več znamenj je po Durmitorju, ki jih je pustil sv. Sava, tako vrsta divjega grozdja, čebula in česen pa tudi tod vedno rasteta.

(Narodna — Novica Šaulić)

Triglavsko pogorje: Pogled s Komne na Podrto goru

Foto: J. Kozak

AKO SI SOKO SVAGDE TO POKAŽI

ko si Soko — ponosan budi i delima svagde to pokaži. Da si oduševljen Soko treba da pokažeš i među braćom iskrenim Sokolima, i među onim Sokolima, koji se svake senke boje, ali i među našim najvećim protivnicima. Među tima osobito neka vide kakav si Soko i zašto tako neizmerno voliš Sokolstvo i sokolske ideale. A Soko koji se svake senke boji, koju na naš put bacaju naši najveći protivnici, samo po imenu je Soko. Možda je donekle Soko i u svojoj nutrinji, ali ta nutrinja treba da dođe na videlo.

Eto, braćo, ovako može po mome mišljenju, a i po mišljenju svih dobrih Sokola misliti, i tako raditi u sokolskom krugu samo nestalan, nedosledan i Soko prema prilikama u kojima živi. — Takav ne može, a niti sme uživati sokolskog poverenja, jer takav baš tamo, gde bi trebalo da se pokaže dobar i uzoran Soko, zataji, boji se priznati da je Soko, neugodno mu je da naši protivnici vide u njemu pouzdanog i nepokolebivog Sokola. A najgore je ako hoće da to narine i drugima, dobrim Sokolima, koji drukčije shvaćaju svoj sokolski poziv i svoju sokolsku dužnost, te širenje sokolske i jugoslovenske nacionalne misli.

Takav čovek nije Soko, već samo sokolska senka. A i te senke se boji, jer mu je neugodno da i to opaze naši protivnici. Umesto da bude ponosan i gord, da celome svetu kaže gromko i jasno: »Soko sam borben, dosledan i nepokolebiv, jer sve mi je sveto, što pretstavlja ime Jugoslavija«, — zazire da bude nazivan sokolskim imenom. — Ponosan budi i kaži svima: »Neustrašiv sam i uvek i svagde na sve pripravan za dobro jugoslovenskog naroda i ponosne majke krvlju stečene i kostima heroja naših sagrađene Jugoslavije. U duši svojoj osećam blaženi mir, onaj mir duša, kojim snivaju sve žrtve pale za naše oslobođenje i ujedinjenje. Iz grobnica svetih, gde naši mučenici večni sanak snivaju, čujem šapat sreće i zadovoljstva, jer Oni su mirni, što su u čvrste ruke, verna srca i plemenite duše predali svetj amanet čuvanja naše ujedinjene domovine...«

A ti, gordi Sokole, ti, čuvaru jugoslovenske slobode i narodnog jedinstva, do ushićenja i boli ponosan budi, što si beskompromisni jugoslovenski nacionalista, pa i rekli ti podli, zahrptni i kukavni ljudi, da su ti postupci fašistički ili hitlerovski, jer time hoće da ti kažu — ono što jesi, — jugoslovenski nacionalista i patriot, t. j. što oni mrze i preziru. — A znaj da te može u tvom radu prezirati i mrziti samo nekarakter i za nacionalnu stvar izgubljen i slep čovek.

Ne ispovedati svoje nacionalno uverenje, bojati se svojih dela — svim delima i rečju zasvedočava da si odlučan Soko, pa bilo to iz straha ili nepotrebnosti prema našim protivnicima — otvorenim i pritajenim, — značaj biti vrlo loš — ili nikakav Soko. — A takvi Sokoli samo nam štete, jer nam koče polet i požrtvovan rad.

VELČIĆ JULIJE, Dekanovec:

BRAT IVAN, A NE JANOŠ

»Zdravo, Janoš...!

»Ne Janoš, već Ivan,« ispravljao je brat Ivan, kada bi ga netko od braće pozdravio i nastavljao bi dalje u svojem međumurskom narečju. »... jih preskočil, ta preskočil, odavna su Janoši, Karoli, Štefanj i Jožefi otišli odavle tamo preko Mure, a moguće će još i dalje. Jesj l' me razumel, al' ne! Nauči

se već jenput, pa govori jugoslavenski kak se šika jednom pravom Sokolu.« — Tako je podučavao brat Ivan svoje susede, braću Sokole, boreći se da i sam govori što ispravnije...

Tko je zapravo brat Ivan? — Seljak, prvi i rodeni Međumurac, ali jedan od svesnih seljaka u selu. Puka sirotinja, bez ičesa, osim žene i troje sitne dečice živeći u malenoj seljačkoj sobici od 3 m duljine i 2 m širine. Nema ni motike zemlje već uzdržava obitelj žuljevitim rukama, radeći kao nadničar kod boljih gazda. Uza svu bedu i siromaštvo on je jedan od najsvesnijih i najboljih Sokola tamošnjeg društva, pa i vežbač iako mu je već 35 godina. Ne izostane on s vežbe. Makar radio celi dan tako naporno, da su mu, ono što se kaže »kosti pucale« on ipak dođe na vežbu. A tko je prvi kada se nešto priređuje? — Brat Ivan. — Ako nešto ureba brat Ivan doneće to makar iz najudaljenijeg mesta. Kada ga tko požali rekavši mu, da je to prevelika žrtva za njega, on naprosto odgovori: »Bez koristi i slave.« — Sokolu ne sme bit' nič preteško! Zakaj sem Sokol? Ak' sem Sokol, biću Sokol, a ne kukavica!« Tako on odbrusi, pa i najsvesniji sokolski radnik čuvši to, mora da mu se divi i da mu ono, što se veli skine kapu i čestita.

Brat je Ivan potpuno zadovoljan, a to zadovoljstvo poteče iz sokolskog rada i njegove sokolske svesti, tako da u sokolskom radu zaboravlja na svoj žuljevito i krvavo zasluženi kruh svagdanji. — Takve braće trebamo na selu, a možda još i više u gradu...

Zdravo Ivane!

HAJRUDIN ĆURIC, Sarajevo:

HUSEIN-KAPETAN GRADAŠČEVIĆ- ZMAJ OD BOSNE

govoriti o prilikama u Bosni pre sto i više godina, znači preneti se u ono doba naše prošlosti, kada se čula ona narodna:

— »Oj Bojčiću, bojiš li se Boga?

— Boga malo, a cara nimalo,

A vezira ko dorata moga...«

Iz ovih reči može se razabrati kakvo je bilo stanje u Bosni u to doba. Što je sultanova vlast bivala slabija, to su se sve više snažili ponosni bosanski velikaši. Iako su Bosanci često izvlačili Portu iz nezgodnog položaja prema neprijatelju, Porta nije htela da im bude zahvalna, već je nastojala da što više skući moć bosanskih velikaša. Radi toga je dolazio do sukoba između Porte s jedne strane i bosanskih velikaša s druge strane. Od svih pokreta uperenih protiv sultana i turske države najviše nas zanima pokret Husein-kapetana Gradašćevića, »Zmaja od Bosne«. Zato ćemo o njemu i njegovom pokretu progovoriti nekoliko reči.

Husein se rodio oko 1802 godine u Gradačcu od oca Osman-kapetana i majke, lepe, pametne i pobožne Đurđijanke. Majka ga je odgajala u pravom islamskom duhu. Radi toga je Husein i bio musliman u punom smislu te reči. Sve verske propise vršio je najsvesnije. Nikakva alkoholna pića nije pio. Od oca je nasledio junaštvo, bogatstvo i uzburkanu krv, a od majke pobožnost i nežnost. Bilo mu je suđeno da provodi detinjstvo u onom burnom vremenu, kada su ljudske glave padale kao zrele jabuke s grana. I kada je, 1821 godine, postao kapetan u Gradačcu, prilike u Bosni nisu se ništa izmenile. Tada je na sultanskoj stolici u Carigradu sedeo Mahmud II Reformator. On je uvideo, da turska država iz dana u dan slabi i da je neophodno potrebno uvesti red

u njoj. Janjičari su radili šta su hteli, a bosansko-hercegovački velikaši bili su mali sultani u sultanovoj zemlji. Zato je Mahmud II odlučio da uredi svoju državu po zapadno-evropskom uzoru. U prvom redu trebalo je ukinuti janjičare i zavesti novu vojsku ili nizam, a zatim provesti i druge reforme na štetu moćnih velikaša. I zaista, godine 1826, zavedena je u Turskoj nova vojska - nizam. Protiv ovoga pobuniše se janjičari, ali je njihovu pobunu krvavo ugušio sultan Mahmud II. Iste godine izdao je zapoved kojom se ukidaju janjičari u celoj turskoj državi. Čuvši za ovo, bosanski janjičari digoše bunu, u kojoj se naročito istakoše Sarajlije. Uz janjičare pristadoše i bosanski velikaši, koji su u janjičarima imali svoje pomagače i koji su uvideli da će, ukidanjem janjičara, nestati i njihovog gospodstva. Da umiri Bosnu, sultan je poslao lukavog vezira Abdurahman - pašu, koji je krvavim merama uspeo da proredi bosanske janjičare, ali bunu nije mogao ugušiti. Njegov naslednik, blagi Morali Ali Namik - paša, nastojao je lepim načinom da uvede reforme u Bosni, ali bez uspeha. Jedino je uspeo da otpremi šaku Bosanaca u pomoć Turskoj, koja je ratovala protiv Rusije. I nakon rata stanje u Bosni bilo je isto. Vezir je bio bez ikakvog ugleda i moći. Zbog toga sultan odluči lično da deluje na pobunjenike. Pozove neke prvake na veče u Carigrad i lepim načinom poče ih nagovarati da prime reforme. Ali sve je bilo uzalud. Koliko je bilo ponosa i prkosa kod nekih bosanskih velikaša, svedoči nam ovo: U tom istom veču skinuše svi Bosanci čalme s glave osim Mujage Zlatarevića iz Sarajeva i derventske kapetana Mahmud - bega. Sultan reče kapetanu: »Znaš li ti, kapetane, da bih ti mogao i glavu skinuti?« Kapetan Mahmud - beg pritisne jednom rukom čalmu, a drugom pokaže na vrat i reče: »Čuješ, care, ovako je s glavom skupa možeš skinuti, ali s glave ne možeš.«

Kako je sultan i nakon ovoga odlučno provodio reforme u pojedinim pokrajinama svoga carstva, bilo je jasno da će jednoga dana doći red i na Bosnu. Radi toga sastane se godine 1831 izvestan broj bosanskih prvaka u Tuzli i odluče da se svim silama opnu zavodenju reformama i da traže najširu autonomiju Bosne. Za vođu pokreta izabran je mladi Husein - kapetan Gradašćević iz Gradačca. Ovim izborom stvara se jaz između Bosne i Hercegovine: skoro cela Bosna, na čelu s Husein - kapetanom, bila je protiv reformama, a skoro cela Hercegovina, na čelu s Ali - agom Rizvanbegovićem i Smail - agom Čengićem, bila je za reforme. Tako je Husein - kapetanov pokret odmah u početku naišao na zapreke. Husein - kapetan nije oklevao. Najpre odluči da obračuna s vezirom Ali Namik - pašom. Sa svojim pristašama krene put Travnika, stade tući iz topova travnički grad, prisili vezira da svuče »tijesno odijelo«, da ga spali i da obuče odelo kakvo su nosili prijašnji veziri. Radi ovakvog stanja u Bosni morao je vezir bežati iz nje. Pobegao je preko Dalmacije u Hercegovinu, gde je našao privremeno utočište kod Ali - age Rizvanbegovića. To će dati povoda Husein - kapetanu da šalje svoje vojske na Hercegovinu protiv Rizvanbegovića i njegovih pristaša.

Više nego na Hercegovinu Husein - kapetan je okrenuo svoje poglede na svoga istomišljenika, skadarskog pašu Mustafu Škodra - pašu, koji je također bio protivnik sultanovih reformama. Gradašćević je stupio u vezu sa Škodra - pašom i obojica su digli vojsku protiv sultana. Ali ni sultan nije mirovao. Njegovu vojsku predvodio je iskusni i okretni vojskovođa, veliki vezir Mehmed Rešid - paša. On je uspeo da spreči sjedinjenje Husein - kapetanove i Škodra - pašine vojske i da ovoga poslednjeg otera u Skadar. To nije omelo Husein - kapetana, koji se sa svojom vojskom kretao prema Kosovu. Velika je šteta što Gradašćević nije stajao u boljim odnosima s Milošem Obrenovićem koji je, u tom vremenu, utirao puteve oslobođenju i samostalnosti Srbije. Možda bi njihov savez ubrzao razvoj istorijskih događaja. Ovako je Husein - kapetanu bilo sudeno da se sa svojim Bosancima oglada na istoriskom Kosovu u borbi protiv sultanove vojske. Oko 18 jula 1831 godine Bosanci su potukli tursku vojsku, ali nisu znali tu pobjedu da

iskoriste. Umesto da progone vojsku velikog vezira, Bosanci počehše s njim pregovarati. Oni su zahtevali da se u Bosni i Hercegovini zadrži stari red bez reformama i da se, u znak bosanske samostalnosti, postavi Husein - kapetan za bosanskog vezira. Lukavi veliki vezir izdavao se da pristaje na zahteve Bosanaca. Huseinu je poručio da će mu kod sultana isposlovati zapoved, pod uslovom da se vrati natrag. Bosanci se zaista vrata natrag i time Husein - kapetan učini veliku grešku. Kad je ovo postigao, Mehmed Rešid - paša ubaci, preko tuzlanskog kapetana Mahmud - bega, razdor i među Bosance, a onda navalj na Skadar i prisili Huseinovog saveznika Škodra - pašu na predaju. To je bio veliki udarac za Huseinov pokret.

Ovenčan slavom, Husein - kapetan se vraća u Sarajevo, gde ga njegove pristalice, na predlog Mujage Zlatarevića, izaberu za bosanskog vezira s naslovom paše. To je bilo u mesecu oktobru 1831 godine. Kao vezir ostao je svega 8 meseci. Potpisivao se Husein - paša, a narod ga je prozvaio »Zmaj od Bosne«.

Posle izbora za vezira Gradašćević se preseli u vezirski Travnik. Tu je uredio raskošan dvor. Vezirski pečat dao je napraviti od zlata. Kao vezir izdao je više bujruđija (okružnica), kojima je postavljao muselime, kadije i njihove zamenike. Upada u oči da im je Husein naređivao »da se drže zakona i šerijata, da štite sirotinju, da se odviše klonu zuluma i da tačno vrše odredbe koje se odnose na ovaj pokret, jer je pokret za spas vere.«

Medutim, njegov položaj nije bio povoljan. Naredba o njegovom postavljanju za vezira, što mu je obećao veliki vezir Mehmed Rešid - paša, nije dolazila, a nezadovoljstvo protiv mladog vezira bilo je iz dana u dan veće. Glava nezadovoljnika bio je napred spomenuti tuzlanski kapetan Mahmud - beg. Husein je pokušao na krvav način da se reši svojih protivnika. Najviše ga je grizlo što mu nije stizao ferman o postavljenju za vezira. Zato se obratio velikom veziru koji mu je, početkom 1832, odgovorio: da će mu se dati vezirstvo pod uslovom da pokupi bosanske mladiće, obuče im nizamsko odelo i počne ih vežbati. Ponosni i prkosni Husein uvideo je da je prevaren i odlučio je da se, s ostatkom svojih pristaša, opre sultanu. Velike neprilike zadavala mu je Hercegovina, a naročito njen velikaš Ali - aga Rizvanbegović, koji će kasnije postati vezir. Radi toga je i slao svoje vojske na Stolac, ali bez uspeha: pametnog Stočevića nije mogao pokoriti.

Kad je dobio spomenuti odgovor od velikog vezira, Gradašćević je, uz ramazanski Bajram 1832, sazvaio veće ajana i velikaša u Travniku. Tu se zaključilo, da se oružjem opre sultanu, ako bi silom hteo da zavede reforme. Okružnice su letele na sve strane: Husein se spremao za borbu. Ali i sultan nije sedeo skrštenih ruku. Na Bosnu je poslata carska vojska od 30.000 ljudi, pod zapovedništvom novoimenovanog bosanskog vezira Kara Mahmud - paše. Protiv njega posla Husein jedan deo vojske, pod zapovedništvom Alajbega Todorovića, Krupe Mehmed - kapetana i Hadži Mujage Prijepoljca. Prva dvojica se utaboriše kod Banjske (severno od Kosovske Mitroviće), a poslednji kod Prijepolja. Ali, kako nisu mogli doleteti jačoj sili, bili su potučeni. Kara Mahmud - paši bio je otvoren put prema Bosni. Čuvši za poraz svojih pristalica, Husein nije klonuo duhom. On je odlučio da se bori do zadnje kapi krvi. Skupivši što je više mogao muslimana i hrišćana, krene put Pala (nedaleko Sarajeva) da se uhvati u koštac s osmanliskom silom. Kolike li smelosti i samopouzdanja! Slabiju Huseinovu vojsku potukao je Kara Mahmud - paša na Palama, krajem maja 1832 godine. Ali Husein nije malaksavao. Na Zlom Stupu kraj Sarajeva opet dočeka Kara Mahmud - pašu, ali ga ovaj opet potuče. Još jedanput okuša Husein sreću. S najvernijim svojim pristalicama zametne 4 juna 1832 pred zidinama Sarajeva poslednju i najkrvaviju bitku. Osam konja pogibe pod hrabrim Huseinom. I u času kada je Kara Mahmud - paša, radi velikih gubitaka, hteo da beži, stigoše mu u pomoć Hercegovci pod vodstvom Rizvanbegovića i Čengića. Videći da neće moći izdržati i da je sva nada izgubljena, Husein bolno viknu: »Ovo je poslednji dan naše slobode!«

Prikupivši oko sebe najhrabrije svoje pristaše, razbije nizamski lanac i pobeže put Posavine. Tako je, zahvaljujući mržnji i neslozi bosansko-hercegovačkih velikaša, slomljen ovaj pokret jednog dela našega naroda protiv Carigrada i njegove politike.

Husein — kapetan Gradašćević, »junak od junaka, ponos cele Bosne«, bio je prisiljen da napusti svoju domovinu i da pređe na austrijsko zemljište. Pratile su ga žena i sin i još nešto najvernijih pristaša, među kojima treba spomenuti Ali - pašu Fidahića i Mujagu Zlatarevića. Pored skupocenog nakita Husein je poneo sa sobom 3000 zlatnih dukata, 2 vreće srebrnog novca, 2 vreće talira i 2 vreće cvanciga. Došavši u Osijek, stavljeni su pod nadzor austrijskih vlasti i zabranjeno im je dopisivanje s prijateljima u Bosni. To je uvredilo ponosnog »Zmaja od Bosne«. On se nadao, da će ga u Austriji primiti kao vezira, ali se prevario. Austrijske vlasti su mu zaplenile i imovinu. Iстина, austrijska diplomatija zauzela se za Huseina kod Porte. Porta je naročitom zapovedi pomilovala Huseina, ali mu nije dozvolila da živi u Bosni već u Turskoj. Najpre trebao je da dođe u Carigrad. Nakon dugog kolebanja odlučio je da pređe u Beograd. Beogradski vezir dočeka ga s velikim počastima. S Huseinom su bili Fidahić, Zlatarević i Krupa — kapetan s pratnjom. U Beogradu je Husein živio u velikoj neizvesnosti: šta će biti s njim u Carigradu. To je na njega toliko delovalo da se razboleo i dva meseca je ležao u Beogradu. Kad je ozdravio, upućen je s Ali - pašom Fidahićem u Carigrad.

Sultan je pokušao poslednje sredstvo da pridobije Huseina: ponudio mu je visoki čin nad nizamom. Ponosni bosanski velikaš, večito veran svojoj misli i pokretu, odbije ovu laskavu sultanovu ponudu. Radi toga je osuđen skupa sa svojim vernim drugom Fidahićem na progonstvo u Trapezunt. Ali pre nego što je otišao, umre u Carigradu polovinom 1833 godine, ne zna se tačno kojeg dana. O njegovoj smrti postoje dve pretpostavke: ili je otrovan, ili je žrtva kolere koja je tada harala. Pokopan je na Ejubu. Tu mu se i danas vidi grob.

Tako je umro u cvetu mladosti poslednji kapetan Gradačca, koji je, u svome sukobu s Portom, na čelu svoga naroda, pokazao ne samo primer junaštva, prkosa i ponosa, nego i primer neizmerne ljubavi sina prema svojoj rodnoj grudi.

NAŠI PESNICI

LUZJAR SILVA, Sušak:

KRALJU MUČENIKU

Povjetarac topal piri
Nebo čisto kao biser
Rosno cveće miris širi
Iz zelenog gustog grma.
A u seni — hrama —
I Dunava brzog što ispira
Sniva, sniva slatki san.

Pao si, pao od zločinačke ruke
Krvlju si svojom zatomio mir
Dao si dušu, dao si snagu
Za mir i slogu roda svog.

Bio si vojnik, bio si hrabar
Očito gledao smrt
Prošo si boja — klanja — ratova
A ipak osto si živ.

A sada — — —
Pružao si ruke, da domogneš grane
Da njim kitiš djela Svoja [palme
A u času, kad na dohvat u Ti beše
Padeš, gineš, mrtav si Ti.

Mi tražimo Tebe, zovemo, Oče, Kralju
[naš mili.
Vrati se, vrati, daj nam Ga, Bože,
Al' na naše teške uzdisaje
Bol nam nosi samo mukle glase.

U grobu Tvom
Pokoj Ti vječni, Kralju,
Ti — koji si za dom svoju krvcu dao
Snivaj tu bratski, tu bratski na rodenoj
[Ti grudi
A crna zemlja nek Ti laka bude,
jer zahvalni narod, čini dužnost svoju
I žrtve pale Tebi koji si pao.

O Tebi će se pričat, kroz stoljeća
[mnoga,
O junaštvu Tvom kojih ravna nema
Ti doneseš braći željenu slobodu
I lep primer svome milom rodu.

Zastave zlatne nam slobode
Čuvaćemo, dragi Oče,
Nek znade dušman kleti
Kad se za rod u boj leti.

A sad rame uz rame, mi stojimo ko
Čuvajući djelo Tvoje. [u koju
Za osvetu svi smo spremni
Samo napred boj, u boj!

RICA, Ljubljana:

TIŠINA

Tiho je polje, tih je log,
vse je mrtvo povsod okrog,
megla in sneg sta vse pokopala,
tudi nada mi ni več ostala,
srce je mirno kakor mrtvo,
kdaj mi spet upi v njem zacveto?

Tiho je polje, tih je les,
ni več glasu z visokih dreves,
s snegom pokrita kvišku strme,
dvigajo veje, tiho trpe,
divje se veter v nje zaletava,
in potem dalje piska in tava.

Tiho je polje, tiha je vas,
vsa je zavita v sneg, zimski čas,
in če se zvon iz lin oglasi,
je kakor jokaj otroček bi,
klical v samoti in ihtel,
dokler utrujen bi ne onemel.

Res je vse tiho in vse molči,
toda spomladi se spet prebudi,
in še upanje vstalo bo,
moje srce vriskalo bo,
zima zbežala bo, skrila se,
spet bo pomlad nasmehnila se!

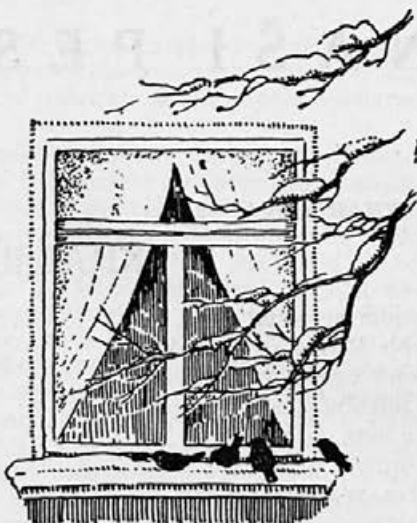
IVAN ALBREHT, Ljubljana:

MLADA PESEM

Kaj je potov križem svet —
sedemkrat po sedem!
Hodi človek sedem let,
sedemkrat po sedem —

Rad bi hodil tisoč let,
da bi vzljubil ves ta svet,
tisočkrat po tisoč let,
da pregledal bi globine,
vse globine in strmine
in človeške — duše cvet.

Kaj je križem svet poti,
večno naj mladost živi:
tisočkrat po tisoč let
oblikuj si novi svet!

Др. В. В. РАШИЋ, Београд:

У СОКОЛСКИ ХАЈДЕ ЛЕТ!

Ој, Соколи, Соколице,
Нараштајци и дечице,
Пожурите јатомице,
Хитро, лако, нетремице!
Нек' нас види цео свет, —
У соколски хајде лет!

Тек Соколу перје никне,
На лет хоће да се свикне, —
Са планине да се вије,
А витешко срце бије!
У висину, у сав арак, —
Као Соко и јунак!

Див — планине, са давине,
Славне међе Домовине:
По вани се битке виле,
Бразда бразду крвавиле, —
Али и кроз љути бој
Соколски се проби сој!

Сив — Соколе, од милине
Посети нам све планине, —
Као оно сунце јарко
Тако тебе љубе жарко!
Да им дођеш у сав лет; —
Да ти кажу завет свет!

Са Триглава — славе старе,
На Велебит и Динаре,
Па са Трења и Чврстице,
Трескавице, Бјелашнице!
Ту се опет снагом свом
Вини гнезду соколском!

Са Влашића, Романије,
Са Ловћена, Проклетије,
Са Комова, Дурмитора,
Шар Планине, Црних гора!
Ту одмори лаки лет, —
Родне груде ту је цвет!

Па с Малешке на планине:
Кајмакчалан у висине,
Нице, Миџор и Рудиште,
Ртањ Рудник — на свратиште
Ту у сусрет све ти гре,
И обратими свуда све!

На Авалу — старој слави
Где незнани сам се стави!
На Дедиње, Соколови,
Где се диже живот нови!
Ту нам седи, добро знаш:
Старешина мио наш!

Ој, Соколи, Соколице,
Нараштајци и дечице,
Пожурите, долетите,
Старешину поздравите
Уз срдачан кликтај свој:
Здраво! Здраво, мили мој!

СОКОЛИЋ

Ја сам млади Соколић,
Син Сокола ових брда;
Кога муке, ланац ропски,
Учинише ко стуб тврда.

Соко ми је отац био,
Соколица моја мати;
Па с поносом могу и ја —
Соколским се тићем звати.

Соколски се васпитавам,
У соколском старом гнезду.
Мајка моја милује ме,
Као месец малу звезду.

Ведро ми је бело чело,
Око бистро као роса;
Душа ми је лака, чила,
Од драгости и поноса.

У души ми благодат расте,
Нема злобе, ни пакости;
Без разлике свако ми је:
Једнак, мио од радости.

У мом друштву нема злобе,
Ни разлике по племену;
Један другог ми волимо,
Као око малу зену.

Ми смо браћа и по духу,
По животу и језику.
Наша снага нека служи;
Роду на част, понос, дику.

Нас Соколство васпитава:
Да смо браћа и по крви —
— По храбрости и витештву,
Да будемо вазда први.

Ведро чела, бистра ока,
У полету своје јаком;
Да бранимо своју кућу,
На потребном месту сваком.

Да бранимо што је наше,
— Све лепоте земље ове.
На ту дужност Отаџбина
Соколиће своје зове.

ЈОСО МАТЕШИЋ, војник, Ogulin:

JUGOSLAVIJA

Stvorismo je krvlju
Najboljih sinova;
Savili smo gnezdo
Hrabrih Sokolova.

Sloboda je ime
Njezinu imenu,
A mi deca njena
Verni joj u svemu.

Otac njezin hrabar
Vladar nam je bio.
Za nju On je dao
I svoj život cio.

Nju nam On ostavi
Jedinstvenu, jaku:
Otađbinu našu
Najmiliju majku.

»Čuvajte ju«, reče
Na samrtnom času,
Mi zapovest u tom
Upoznamo glasu.

Čuvat je hoćemo
Dok nas ima živih:
Jugoslavskih ptica
I Sokola sivih.

/ SOKOLIČI MLADEMU KRALJU

Pozdravljamo Te
naš kraljevski starešina,
naš mladi kralj!
Pozdravljamo s solzami Te
v grenkosti bóli težke naše
in v sladki nadi,
se v solzáh blesteči
ob tihi, mili sreči,
da imamo Tebe še
po vsem tem groznem doživetju,
ki nam prebodlo je srcé

z Njegovim, s Tvojim srcem vred,
ki vsa so eno,
le eno véliko srce sokolsko,
ki krvaveče, ljubeče
čuva Domovino
lepo našo troedino.

Pozdravljen,
kralj, naš mladi
starešina!

Tebi:
Zdravo!

VILKO R. LJUBIN, Nova Gradiška:

ZIMA

Na nebu dve — tri zvezde
Po zemlji pao snijeg,
Zasuo svaku stazu,
Zatrpao dô i brijeg.

A mjesec tiho plovi,
Svetluca cijeli kraj;
Pod snijegom zemlja sniva,
Ljeska se njegov sjaj.

Na nebu dve — tri zvezde
Prekrio oblak lak
I opet sniježak sipi,
I opet sniva svak.

PERO MATEŠIĆ, Generalski Stol:

ZADNJI POZDRAV VITEŠKOM KRALJU ALEKSANDRU I UJEDINITELJU

Zbogom, Kralju, diko naša,
Zbogom, Kralju, slavo naša,
Zbogom, Kralju, Pobedniče,
Zbogom, Kralju, Mučeniče!

Na francusko tlo kađ stiže,
Krvnik ruku na Te diže,
Da ubije Pravednika,
Svog naroda miljenika.

Zaplakaše Kraljevići,
Zacviliše Sokolići,
Iz dna duše svako suzi.
Narod Tvoj je sav u tuzi.

Pade Otac Dece Svoje,
Još maleno sviju troje;
Zgubiše Te; još su mali
Roditelj Im Njihov fali.

Tebe, Kralju, više nema,
Al nam data Tvoja sjena,
Kojoj klanjat će se znati,
Tvoji Srbi i Hrvati.

Narod Tvoj će Tebe zvati:
Kralju dobri, daj se vratiti,
Na veliko delo Svoje,
Med jedinstvo braće troje.

Večna slava Mučeniku,
Velikome Državniku,
Slava Kralju Najvećemu,
Večni Mir i Pokoj Njemu!

FRANCEVIČ, Ljubljana :

USMILJENA DUŠA

Debela zima prek zemlje leži
in bela plast poslopja vsa teži.
Težavni so skoz ulice prehodi,
zato odvažna sneg se že povsodi.
Lopate pridno kidajo,
vozove v piramide zidajo.

V belini, glej, vse črno delavcev
oj delavcev, ponižnih hlebaccev!

Tačas pa eden njih se onesvesti
in obleži na snežni cesti.
Božjastnik mar, ko le bré,
grgra in hrope in grči?
Naj bo kdorkoli, treba mu je brambe,
nežne brambe, treba tople hrambe.

Sosedje, kdo posodi ruho,
kdo ga odnese v sobo suho?

Srce ostalo vsem je gluho:
zijala le prodajajo,
nato pa z glavo zmajajo
in vsak gre dalje svojo pot.

Tedaj redar pristopi od nekod,
zadrego vidi, glas po žici
rešilec pošlje o novici.
A kaj — postaji tej rešilni
opravki so pač preobilni.
Zato je nekam pozno že
ko deda v avto nalože...

»Sramota!« glupa ženska godrnja,
»poldrugo uro tu je ležal ta,
pa od nikoder ni bilo voza.«

Ko na njo mislim, jeza me obhaja.
Kdor križem rok pohaja.
naj drugih ne ovaja!

IVAN ALBREHT, Ljubljana :

KORAČNICA

Mi bomo rod,
iz jekla lit,
in naša pot
junakov svit.

Za nami znoj,
gorje, vihar,
pred nami boj
in zmage čar.

Naš pot drži
naprej, navzgor,
kot nas uči
naš Kralj in Vzor:

Za eno vsi
in vsak za vse,
tako živi,
kdor z nami gre.

In ko nas kdaj
pozove glas,
vsak Sokol znaj,
da zanj je čas,

da On, ki kri
za nas je dal,
nas spet budi
naš večni Kralj!

VILKO R. LJUBIN, Nova Gradiška :

VIHOR JE BJESNIO ...

Vihor je bjesnio ljuti
Sred uzburkana mora,
Treso se, stenjo i sikto
Srljajuć' do kršnih gora.

Udarao val je silni
O barku moga roda,
Lomio silu svoju
O slavu našeg broda.

Zalud je urlao silan,
Zalud je tresao brod,
Uvijek je sila naša
Spasila dom naš i rod.

Sred vihora bijesna, ljuta
Barka je plovila mirno
Ljuljnula bi se katkad,
Kad val bi u nju dirno.

Visoko sam krstaš digo
Čuvao ga kletog vruga,
A geslo je moje bilo:
O, ti, domovino draga!

Kliktao sam glasom tvojim
I slavio sam ga mlad;
Za tebe bi život dao
I krveu prolio rad.

Bura je bila i presta.
Utihnuse ljuti vali,
A mi smo mirnim morem
Zaplovili u kraj naš mali.

Bura je dušman kleti,
Vali su borbe ljute.
Barka je domaja naša
Spašena od sudbe krute.

НЕЗНАНИ ГРОБ!

Путем који кити цвеће
Што се шири са свих страна,
Ишао сам у пролеће
Сам једнога мајског дана.
На једноме крају пута
Хумка беше подигнута.

Ја запитах старца седог,
Што је покрај гроба био:
»Знаш ли, старче лица белог,
Ког је овај гроб покрио?«
Погледа ме старац седи,
Па отпоче да беседи:

— »Прошлог рата кад је био,
Цео свет се усталаса,
И народ је пролазио
овим путем сваког часа.
Тад изађе жена
И са њоме кћерка њена.

»Очи су јој црне биле,
У њима се љубав крила;
Власи своје, ко од свиле,
Низ врат беше отпустила.
Беше лепа, пуна наде,
Ал ту суста и ту паде.

»Ту њезина мати мила
Сахрани је — шта би друго?
Па је горке сузе лила
На кћерину гробу дуго,
И од тада кад је пошла,
Никад више није дошла.

»Ко бежаху? То је тајна!...
Ту и старац седи стаде,
Само једна суза сјајна,
Скруни му се преко браде...«
Уздахнусмо затим оба
Крај њезиног гроба.

ЈОСО МАТЕШИЋ, војник, Ogulin:

НАША ОТАДЉБИНА

Gde su polja — plodne niive
I bregovi strmeniti,
Tu pošteni narod žive
Srcem, čašću, plemeniti.

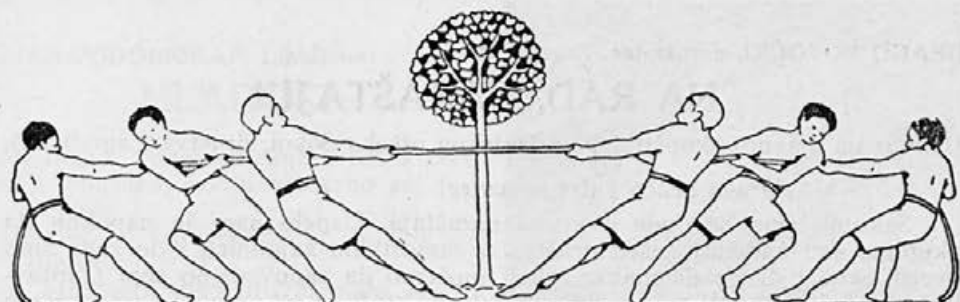
Gde su divne reke plave
I pitome naše gore,
Tu su deca majke Slave,
Tu Jadransko bajno More.

Gde se pesma slavska ori,
I gde seljak polje radi,
Gde se glasom slavskim zbori
I Sokoli gde su mladi:

Tu je naša Otadžbina,
Tu su braća naše krvi,
Koje sila dušmanina
Nikad mogla nij' da smrvi.

Sokolovi jer ju brane
Vojska mlada, vojska jaka,
Koja stvara bolje dane
Slavnom rodu div - junaka.

To je naša zemlja draga —
Jugoslavska zemlja to je
Koju brani silna snaga
Koja vek će čuvat svoje!

RADOVI NAŠEG NARAŠTAJA

MARIJA OBREHTOVA, naraščajka, Maribor I:

SRBSKA GOLGOTA

1914. S kakšnim zaničevanjem so takrat začeli Avstrijci boje s Srbi, pričani, da v par tednih pogazijo »malo Srbijo«. Srbi pa, čeprav »majhni«, so se borili z vso ljutostjo in potisnili »mogočne« Avstrijce nazaj. Toda Avstrijci, ojačeni z nemškimi četami, so zopet napadli, a bili odbiti. Prihrumel pa je od vzhoda sovrag in tedaj je Srbija omagala, dveh ognjev ni mogla pogasiti. In leta 1915 je nastopila za Srbe najbolj žalostna pot, pot čez Albanske gore, čez »srbsko Golgoto«. »Gore smrti« jih tudi imenujejo, lahko jim dajo taka imena, če pomislimo — v zimi čez zasnežene ledene gore! Nebroj jih je našlo smrt v prepadih, z njimi se je poigravala burja, še zavedala se ni, da nese živega človeka; še pogledala ni, kaj pometa po poti. Ta in onj je hotel rešiti s hrbtno mule, kateri se je spotaknilo, vsaj hrano, a vsak, ki je to poskušal, je padel za živaljo v prepad in prepad je požrl vse. V brezno so padle moči, strašna sila narave je uničila ljubezen, ki bi bila strgala težke okove z ljubljene domovine. Nič ni prizanašala, vse se je zaklelo proti ljudem, ki so šli za glasom svojih človeških src, ki so se v življenjski borbi borili za svobodo sebi in svoji domovini.

Lakota, bolezen, orožje je brezobzirno uničevalo življenje, a človek je zmagal! Okovi so padli in temelji naše domovine so bili postavljeni. Oškropljeni so s krvjo, posvečeni z žrtvami, zato jih pravilno cenimo in spoštujemo!

БУРБЕВИЋ НАДЕЖДА, Београд IV:

СОКОЛИЋУ

»Соколићу« листу мали,
сестро наша, птиче младо,
ти си нама најмилији —
читамо те увек радо.

Ти казујеш свуда широм,
о соколском замашају,
пун си прича и песмица —
о младоме нараштају.

Радосно те ми чећамо,
да нам дођеш свеж и чо,
читамо те увек радо,
ти си нама драг њ мио.

Пунимо те садржајем,
песмом ведром, причицама,
нек си шарен ко спролећа —
цветно поље с пчелицама.

Ти неш рећи свуда, сваком,
дужност нашу, љубав нашу,
да чувамо мајку милу —
Домовину Југославију.

NA RAD, NARAŠTAJU!

(Govor na glavnoj skupštini Naraštajskog oteška Sokol. društva Zagreb III).

Draga braćo i drage sestre!

Sakupili smo se ovde u krugu naraštaja. Uspelo nam je napokon da okupimo sav naraštaj našeg društva u samostalnu zajednicu i do sada smo uverili sebe i druge da makar mladi možemo da zapovedamo sebi i upravljamo naraštajem. Mi smo mladi, ali zato ne stoji da mi nećemo i ne možemo raditi, nego baš suprotno mi smo željni rada, moramo se očeličiti za budućnost, da je možemo lakše snositi te nastaviti mladenački rad, upućeni u sve poteškoće i zapreke u radu. Mi imamo poleta i videlo se je što omladina može kada hoće. Mi smo ovde koji želimo rada i napretka. Nije dosta da rade samo pojedinci, da se oni ističu. To nije svrha Sokolstva. Moramo raditi svi kao celina, samo tako moći ćemo da skupnim požrtvovnim radom pridonese obol na jakosti i širenju sokolske misli među našim drugovima. Moramo se vladati uzorno, bratski ne samo prema svoj sokolskoj braći nego i prema ostalim svojim drugovima uputivši ih u ideologiju i ciljeve Sokola, zadobivši ih i oduševivši za tu tako veliku, tako svetu i skoro nedostiživu ideju. Ne smemo sustati ni pred kakvom zaprekom na koje se često nailazi. Ukloni zapreku, nastavi rad. Nije lako tako raditi, ali s malo volje i samopouzdanja posao i trud uroditi korisnim plodom. Napred, ni koraka natrag! Ta krilatica mora da se useče u misao našu, u srce naše. Ne susprežimo ni pred čim makar nas to i mnogo stajalo, zato smo Sokoli, sledbenici te velike slovenske sokolske ideje. Ima ih mnogo koji to bratstvo gledaju nerado i to nam mora dati potstrek za bolji i snažniji rad kako bi dokazali jakost roda našega. Kako bi bilo lepo kad bi svaki Jugosloven bio Soko, radio za napredak naše krasne domovine. Ugledajmo se u naše prede, te div-junake, dali su sve svoje i živote krvlju otkupljene za svoj davni cilj i težnju — a to je sloboda i bolja budućnost našeg naroda. I uspelo im je. Lepo kaže naša narodna poslovice: »Kad se bratska srca slože i olovo plutat može«.

I mi imamo da se vladamo po toj poslovice. Složnim bratskim radom učinimo mnogo, bićemo uzor drugima i tako dati primer drugima da se ugledaju u nas. Među sobom moramo se razumeti, greške jedan drugom opraštati i na bratski i miran način rešavati međusobne sukobe. Budimo iskreni. To je glavna osobina dobrog Sokola. Govori uvek istinu i ono što misliš, pa te neće biti strah da dođeš u protivurečje, te tako snažati odgovornost za neiskrenost. Spomenuo sam koristi skupnog rada sviju nas. Pojedinaac koji se ističe — to je hvalisavac, željan slave i odobravanja. Takve ljude Sokolstvo ne treba. Takovi ljudi kvare Sokolstvo, jer se samo pojedinaac razvije, a većina se zanemari i otupavi. Zato dajmo rada svima. Svaki mora biti jedna opeka u hramu sokolskom. Svaki mora raditi za napredak našeg društva, a kroz to i za napredak i pobjedu celokupnog Sokolstva. Biće gord i veseo kada jednog dana naša misao pobjedi i bude misao vodilja celoga naroda jugoslovenskog. Svaki Soko od Triglava do Kajmakčalana, od Morave do plavog Jadrana mora biti okupljen i zadojen istim idealima i istim mislima: Slobodom i boljom budućnošću naroda jugoslovenskog, a to ćemo postići složnim i požrtvovnim radom dajući svoj život na raspolaganje domovini i Kralju, i držati se poslednjih reči Blagopokojnog Viteškog Kralja Aleksandra I Ujedinitelja, prvog Sokola i prvog Jugoslovena, dobrog čoveka, hrabrog vojnika i mudrog državnika, koji je na samrti mislio na Svoje besmrtno slavam ovenčano delo i Svoju decu, ostavivši Svojem dragom narodu amanet: »Čuvajte Mi Jugoslaviju!« A mi, sestre i braćo, prigrlicemo taj amanet, taj sveti poziv našeg najvećeg čoveka i dobročinitelja zavetovavši se: »Čuvaćemo je!«, Viteški kralju, i proklet bio onaj koji se usudi dirnuti u nju, pa neka vidi dušmanin kleti što se može kad se bratska srca slože.

IVAN PODOBNIKAR, Ljubljana:

MLADOST

Mladost — dehteče cvetke rožni cvet,
ki v opojnem vonju prešerno zré
v svet;
mladost — potoček bister, ljubko
žuboreč,
za bridkosti, tugo drugih malo se
meneč.

Mladost — poljane širne, prostrane
s cvetjem blagodišečim posejane;
mladost — vesela pesem brezskrbnih
ptic —
veselje in radost mladih rdečih lic.

Mladost — dvomom nemirno vrvenje;
mladost — prag prevažen za življenje;
mladost — usoden korak,
korak proti luči, ali v — mrak ...

ЖАК ЗОРКА, нараштајка, Београд IV:

ЖИВЖАНИ

Мали наши живжани
цео дан цвркују на грани.
Док су јоште хладни дани —
надају се ипак храни.

Кад престане снег да веје,
када сунце топло греје,
и од снега очисте се леје —
тад изађу испод стреје.

Сваки човек за њих је див,
и у дуге зимске дане,
стално траже себи хране —
цвркујући весело: жив-жив-жив!

VIKTOR ŠKOFLEK, naraščajnik, Celje:

JUGOSLAVIJA — ALEKSANDER — PETER

Mati!

Pribežališče ubogih, trpečih in preganjanih. Velika si in slavna.

V Tebe upiramo svoje oči najpogosteje. Zdaj, ko si izgubila svojega junaka, svojega skrbnega očeta, Viteškega kralja, si nam še milejša. Zaupamo Ti in Te ljubimo! Postavila si nam na prestol naslednika, še mladega, a krepkega vojaka Petra II. Svetlo zvezdo v teh težkih in temnih dneh.

Vsi smo se razveselili, ko si postavila na prestol Sokoliča in sicer največjega izmed nas. Sokola po duši in telesu! Junaka! Oživljeni, pokrepčani se čutimo po vesti, da je Petrček res kralj. Ali nikakor ne smemo pozabiti našega pokojnega kralja Aleksandra I. Tudi On je bil velik Sokol. Ljubil je telovadbo, ljubil vzgojo duha in telesa. Vedno je gledal, da bi zboljšal položaj naše države, skrbel je, da bi bila naša država v tujih očeh še večja in še bolj spoštovana.

Z Aleksandrom nam je ugrabljen velik biser, čigar izgubo bomo čutili vedno.

Njegov spomin bo živel med nami vekomaj!

Slava kralju Aleksandru I. Uedinitelju! Kralju Petru II. pa ostanimo zvesti in verni do konca. Naj živi kralj Peter II. — Zdravo!

GLASNIK

Naraštajski otek Sokolskog društva Zagreb III održao je 13 I 1935 prvu glavnu godišnju skupštinu, kojoj je prisustvovalo preko 100 pripadnika. Pretsednik br. Bouša Jaroslav otvorio je skupštinu te u par reči komemorirao smrt Blagopokojnog Viteškog Kralja, te je završio s poklikom: »Slava Blagopokojnom Viteškom Kralju« — našto su prisutni kliknuli: »Slava Mu«. Zatim je naraštajac brat Drago Potočnik održao lep govor o slozi i radu naraštaja i ljubavi prema domovini. Posle govora izaslanika društva te starešine prešlo se je na čitanje izveštaja o radu od 28 X 1934, kada je otek bio osnovan. Iz izveštaja se je video veliki napredak oteka u svim smerovima. Otek ima preko 500 pripadnika naraštaja i dece, šahovski otek, te vlastitu knjižnicu, koja broji nekoliko stotina omladinskih knjiga. Otkom upravljaju uprava »Naraštajskog oteka«, koja je sastavljena od 15 naraštajaca i naraštajki. Napredak oteka ima da se zahvali upravo toj upravi, koja je vrlo požrtvovno radila za napredak oteka, te je dokazala da može raditi i to vrlo požrtvovno. Posle izveštaja, koje su prisutni s veseljem i zadovoljstvom primili, prešlo se je na biranje nove uprave, koja je od prisutnih jednoglasno prihvaćena i sastoji se većinom iz stare uprave. Na čelu uprave je predsednik brat Bouša Jaroslav i brat Potočki Drago. Novoimenovana uprava zahvalila se je prisutnim na danom im poverenju te je obećala, da će nastaviti rad započēt prošle godine za dobrobit oteka, a kroz to i celog Sokolstva.

Otek se marljivo sprema na logorovanje, koje će se održati ovih školskih praznika, te je u tu svrhu osnovana i putna blagajna. Napred, ni koraka natrag!

Čudnovat proročki san. Neki Rikard H. iz Dieppa u Francuskoj je objavio u jednom londonskom listu neobičan vlastit do-

življaj. Uoči marsejskog atentata je došao u Pariz te dobio slučajno onu hotelsku sobu što ju je upravo ostavio jedan između atentatora, pošto je otputovao za Marsej. Između 2 i 3 časa ujutru sanjao je neobičan san: Našao se na ulicama nepoznatog mu grada te video, kako su ubijena dva čoveka među kojima je odmah prepoznao francuskog ministra inostranih dela Bartu-a, a drugoga, kralja Aleksandra, istom sledeći dan po slikama, što su ih donele novine. Ujutro je svoj san ispričao svome prijatelju, jednom visokom činovniku policije i taj je po opisivanju odmah prepoznao sudbonosnu ulicu Kanebjèr u Marseju. Sve to je na tog činovnika učinilo takav dojam te je odmah o tome telefonski obavestio jednoga činovnika policije u Marseju. Iz ove telefonske obavesti su čnda nastali oni poznati glasovi da je policija u Parizu bila tobože blagovremeno upozorena na nameravani atentat na kralja Aleksandra.

Pazi na svaki korak! U svim zemljama je promet po ulicama, cestama i drumovima svakim danom sve življi i življi. Zato se pojavila već svuda misao da valja već školsku decu priviknuti na potpunu sigurnost na cestama, kako bi se podigla općenita sigurnost te bi se promet mogao razvijati pravilno i bez smetnje. Tako je u Češkoslovačkoj ministarstvo prosvete odobrilo za osnovne škole knjigu »Pazi na svaki korak!« koju je izdalo o državnom trošku. I u našim je zemljama promet s automobilima, motornim točkovima i biciklima narastao do prilične visine, pa bi bilo slično odgajanje i kod nas potrebno, kako bi se izbeglo sve više učestalim nesrećama.

Jedna sekunda svetskog rata — 80.000 franaka. Prema jednoj francuskoj statistici stajao je svetski rat sve zaraćene države

10.000 milijardi franaka, što znači da je svaka sekunda svetskog rata stajala čovečanstvo 80.000 franaka. Za ovaj novac mogao bi se podići ogroman broj potpuno namještenih kuća za 300 miliona ljudi, pa bi preostalo još toliko te bi se mogla sagrađiti u svakom većem gradu po jedna bolnica i po jedna knjižnica za 125 miliona te po jedan univerzitet za 250 miliona.

Pomrčanje meseca. Opservatorij u Parizu je objavio da je pomrčanje meseca dne 19 januara o. g. s uspehom fotografisalo oko 3000 astronoma celoga sveta. Sve će se ove fotografije skupiti pa će se moći tako prikazati potpuna slika o tome, kako se ova zanimljiva nebeska pojava razvijala, i to prvi put, otkako se pomrčanja sunca proučavaju.

Nesmotreno gospodarstvo. Godine 1933 umrlo je na celome svetu 2.400.000 ljudi od gladi, a 1.200.000 se ljudi samovoljno ubilo radi očajnog gospodarskog položaja i besposlenosti. No iste godine bilo je uništenih 588.000 vagona žita, 144.000 vagona riža, 267.000 vreća kave i 2.560.000 kg šećera. Sem toga je spaljeno 423.000 vagona žita, iskvarilo se 250.000 q mesa u konzervama i 1.420.000 q svežeg mesa.

Ob 10 letnici skladatelja Viktorja Parme.

Še se živo spominjam neke pestre točke telovadnega nastopa na Taboru v Ljubljani leta 1922. Stoglava sokolska množica je nestrpno pričakovala mladih sokolskih gostov iz Litije. V tistem trenutku so zazveneli akordi povsod znane koračnice: »Mladi vojaki«, na telovadišče pa so strumno prikorakali mladci, deca Sokolskega društva iz Litije. Vodil jih je mlad, resen načelnik br. France Pleničar, ki je »Mlade vojake« tudi sam sestavil in si tako s skladbo kakor tudi z izvajanjem svoje pogumne čete stekel povsod pohvalo in priznanje. »Mlade vojake« so potlej izvajali po mnogih naših društvih in so še tudi danes na sporedih za javne nastope in akademije.

Besede »Mladih vojakov« je zložil Josip Stritar, skladbo pa Vitor Parma. Na zadnji božič je poteklo 10 let, odkar je Viktor Parma nenadno preminul v Mariboru. V zvezi s to desetletnico o Parmu nekaj besed.

Življenje odličnega slovenskega skladatelja nam nudi namreč prav primerno priliko, da prikažemo naši sokolski mladini razmere, kakršne so vladale pred Ujedinjenjem po naših krajih, ki so tičali pod biči avstroogrške uprave.

Parma je bil po svojih prednikih italijanskega rodu. Njegov ded Markus je bil častnik v Napoleonovi armadi in se je udeležil tudi znanega vojnega pohoda francoskih čet proti Rusiji, pohoda, ki se je tako jaderno končal pri Moskvi in na reki Berezi.

Viktor se je rodil v Trstu dne 20. februarja 1858 leta. Njegov oče Ivan je bil mitničar v Črnomlju, mati Matilda pa izborna klaviristinja. Ni čuda, če se je tudi Viktor razvil v glasbenika, saj je prejemal prve glasbene nauke, še preden je bil vpisan v osnovno šolo. Ko je dovršil prvi razred te šole, so ga domači poslali k sorodnikom na počitnice. V Metliki, kamor je šel uživati sladke počitniške dneve mladi, komaj 7letni Viktorček, takrat še ni vodila železnica. To so gledali v Ganglovem rojstnem mestu mladega učenčka, ki je izstopil z volino. Vse dneve in večere je imel mladi umetnik dovolj hvaležnih poslušalcev, tako mladih kakor starih, vsi pa so dejali v en glas, kadar so poslušali mladega goslača: »Iz tega pa postane še velik umetnik!« ...

Kasneje ga je dobil v roke, ko je obiskoval novomeške šole, odlični glasbeni vzgojitelj pater Hugolin Satner, ki je dal Viktorju podlago za nadaljnje nauke v glasbeni stroki. Seveda je Viktor ves prosti čas posvetil glasbi tudi kot slušatelj juristične fakultete na Dunaju.

Po dovršenih šolah je vstopil v službo k policijski upravi v svojem rojstnem mestu v Trstu. Ta služba pa ga je preveč ovirala v njegovem glasbenem udejstvovanju. Policijski uradniki so bili vezani na trdo uradniško disciplino, ki ji je bila poslušnost in vdanost nemškemu gospostvu nad vse. Zato so mlademu uradniku namignili, naj pusti komponiranje na slovensko besedilo. Značajni Viktor pa je rajš pustil službo in prestopil v politično-upravno službo pri deželni vladi v Ljubljani.

Menil je, da mu bo tukaj delovanje lažje.

Tu pa so nadobudnemu skladatelju metali polena pod noge njegovi predstojniki, ki so bili seveda vsi zagrizeni Nemci, tudi zdaj, ko je bil v novi službi. Glasen dokaz za našo trditev je dogodek, ki je pritisnil Parmu na službenem listu črno piko. Dne 2. aprila 1895 so ponavljali prvič Parmovo opero »Urh grof celjski«. Ze prvo izvajanje te naše prve slovenske opere, za katero je zložil besedilo pesnik Anton Funtek, je bil nepopisno velik dogodek v ljub-

ljanskem gledališču. Ponavljanje pa je imelo še posebno privlačnost. Kot dirigent je bil napovedan skladatelj sam. Takratni deželni glavar baron Hein je bil s prva povsem proti, da bi Parma nastopil kot dirigent v slovenskem gledališču. Nemškimi mogotcem je bil namreč vsak kulturni napredek slovenskega naroda velika spotika. Končno je baron Hein na prigovarjanje nekaterih vplivnih gospodov le dovolil, da nastopi skladatelj Parma kot dirigent v svojem opernem prvencu. Nikakor pa ni dopustil, da bi bil na gledališkem lepaku zabeležen uradni naziv skladatelja. Na štiri oči je tudi Parmi prepovedal, da bi se pojavil pred občinstvom, četudi bi to zahtevalo — kakor je to splošni običaj — skladatelja pred zastor. Tisti večer, ko je stopil Parma kot dirigent lastne opere pred gledališki orkester, je bil velik družaben dogodek i za Ljubljano i za vso Slovenijo. V vladno ložo je došel celo sam baron Hein. Ob odmoru pa je zavalovilo vse gledališče v navdušenju. Klicani so bili pred zastor igralci in seveda predvsem skladatelj-dirigent Parma. V spominu na naročilo barona Heina pa je ostal dirigent skromno na svojem mestu, navdušena publika pa ga je zato dvignila in ponesla pred zastor, kjer je bil deležen vse zahvalnosti vdanega poslušalstva. Ta izraz narodove volje je gotovo za vsakogar razumljiv. Le baronu Heinu ne! Temu je bil odveč. Smatral je, da so ovacije dokaz slovenskih izlivov, zato je zapustil predstavo takoj po tem dogodku. Parma, ki se je prikazal kljub prepovedi oblastnega barona na odru, pa je bil odslej deležen mnogih Heinovih nevšečnosti, in seveda tudi ostalih nemških oblastvenikov, ki so bili njegovi načelniki. Občutil je vso težo njihovih krivic. A ni klonil, ostal je zvest svojemu narodu in svoji vesti. Predvsem pa svoji ljubi glasbi.

Parma je bil med najplodovitejšimi našimi skladatelji. V slovenski glasbeni zgodovini se bo blestelo njegovo ime tudi zaradi tega, ker nam je dal prvo veliko opero. Ta opera: »Urh, grof celjski« se je prvotno nazivala »Teharski plemiči« in je bila izvajana prvič v času, ko je bil Parma okrajni glavar v Logatcu. Nadalje nam je dal Parma še več drugih večjih skladb: opereto »Caričine Amazonke«, »Ksenijo« — ki smo jo slišali tudi že v našem radiju — »Staro pesem«, »Zlatoroga« in druge. Napisal je seveda več dvanajstERIC koračnic, valčkov in drugih plesnih komadov. Skoro pri vseh naših Sokolskih gledališčih pa izvajajo narodni igri »Rokovnjače« in

»Legijonarje«, ki jim je glasbeni del napisal Parma.

»Rokovnjači« imajo v prvem dejanju vložek »Mladi vojaki«. Mladina, ki se igra v stranski ulici staroslavnega Kamnika vojake, prikoraka na trg, koder stoji na sramotnem stebru rokovnjač, med korakanjem pa pojo koračnico »Mlade vojake«.

Tudi ta koračnica ima svojo zgodovino. Kakor že uvodoma omenjeno, jo je zložil Parma na Stritarjevo besedilo. Skladbo je priredil za koračnico in jo je izročil kapelniku vojaške godbe 27. pešpolka, ki je bil tiste čase v Ljubljani. Ta polk z rumenimi našitki — zato so jih takrat nazivali »kanarčki« — je bival v današnji vojašnici Vojvode Mišiča blizu Sokolskega Tabora. Vojaški kapelnik pa ni hotel staviti na program svoje godbe dela, ki ga je skomponiral slovenski skladatelj. »Mladi vojaki« so ležali več let v predalu pri »kanarčkih«. Ko pa je prirejal Govekar »Rokovnjače«, ga je opozoril Parma na svojo koračnico, ki bi »Rokovnjače« gotovo poživila. Pri prvem nastupu »Rokovnjačev« so nastopile v vlogi mladih vojakov ljubljanske gospodične, ki so si pridobile z nastopom največjo pohvalo in so pomagale h krstu Parmovim »Mladim vojakom«. Koračnico so morale celo ponavljati, tako je vžgala publiko. Kmalu potem je postala ta pesem naša narodna koračnica. In za čudo! Igrali so jo kratko nato tudi — »kanarčki«!...

Zdaj poznajo »Mlade vojake« po vsem svetu in mnogokje ne vedo, da je to skladba rodoljubnega slovenskega skladatelja.

V Mariboru, kjer je živel Parma svoja poslednja leta, si pripovedujejo mično dogobico, ki jo je doživel skladatelj in družba njegovih prijateljev. Šli so na sprehod prav takrat, ko je neka cirkuška godba priredila reklamni pohod po mariborskih ulicah. Godba, ki je korakala na čelu sprevoda, je pravkar doigrala znano koračnico »Mlade vojake«. Vsi navzoči so seveda čestitali navzočemu sivolasemu skladatelju k njegovi ponarodolosti. Nekdo iz Parmove družbe pa pristopi k cirkuškemu kapelniku z vprašanjem, ali pozna naslov ravnokar odigrane skladbe.

— »I, seveda! meni gospod cirkuški direktor. »To je vendar naš staroznani češki marš«... se odreže ljubeznivi češki muzikant...»

— »Saj tega igrajo naši Čehi — muzikantje po vsem svetu...«, dodene brzo še drugi godbenik.

Pa pojasni eden izmed gospodov strmečim godbenikom, da je komad slovenska

koračnica »Mladi vojaki«, in da je skladatelj te »svetovnoznane« »češke« koračnice sivolasi gospod Parma, ki stoji pravkar pred njimi.

Godbeniki so seveda strmeče prisluhnili zanimivemu prizoru, skladatelj pa je dejal v trpkem izlivu: »Ej, da! To je usoda malega naroda... nič ni njegovega, vse gre na račun velikih kulturnih narodov!«...

Parma je zahajal vsepovsod, koder je služboval najrajši v slovensko družbo. Njegovo poslednje službeno mesto je bilo v Litiji, kamor je bil nameščen kot okrajni glavar leta 1906. Pri nas se še spominjajo ljubeznivega gospoda, ki so mu mehki, beli lasje dajali poseben znak častitljivosti.

V poslopju okrajnega glavarstva, ki se dviga tik železniške postaje, je stanoval in tam se je vsak dan po kosilu vdajal igranju na klavir. Takrat je tudi komponiral.

V uradu je bil s strankami nad vse ljubezniv in je občeval z njimi slovensko. Prav tako s svojim uradništvom in to celo med uradnimi urami, kar je bilo tiste čase kaj strogo prepovedano.

Vlada je čula o nevarnem slovenskem glavarju, zato mu je poslala na vrat barona Komersa, nadutega nemškutarja, ki je bil sicer službeno glavarju Parmu podrejen, vendar pa so vsi vedeli, da je bil poslan v Litijo le za nadzorstvo nad svojim predstojnikom.

Ob neki priliki je baron Komers nahrnil celo slugo, ki je odgovarjal neki stranki slovensko, češ: pri glavarstvih ni dovoljeno slovensko govorjenje in uradovanje. In vendar je litijsko glavarstvo na ozemlju popolnoma slovenskega okraja. Tako daleč je šla takrat nemška pretiranost! Take pravice je imel naš narod na svoji grudi takrat, da niti v uradih ni smel slovensko govoriti.

Glavar Parma je uvidel zato bolj kakor kdo drugi, kaj vse pripravljajo Nemci našemu ljudstvu.

Kmalu po začetku vojne leta 1914 je sedel Parma v večji družbi pri »Urški« v Litiji. (Lastnik te gostilne je g. Pleničar, ki je sestavil vaje za Parmove »Mlade vojake« in jih prvi tudi izvajal.) Litija je dobila takrat vojaški pečat. Čez noč so namreč namestili pri nas vojake črnovojnike, ki so prišli stražiti progo, ter železniški most in predor med postajama Litijo in Kresnicami. Na čelu teh vojaških oddelkov so bili nekateri častniki iz Ptujja in ostale Štajerske, ki so bili zagrizeni nemškutarji.

Razgovor gostilniške družbe pri »Urški« je nanesele tudi na vojno, nje vzroke in na nje posledice.

Glavar Parma je kot navdušen Slovan menil tekem razgovora:

— »Gorje Slovencem, če zmagajo v tej vojni Avstrijci!... nato pa še

— »Srbi se povsem upravičeno upirajo Nemcem!... ter:

— »Prav gotovo je, da bodo v tej vojni zmagali Slovani!«

Večina domače družbe je z izvajanjem gospoda Parme soglašala. Nemško misleči oficirji, ki so tudi sedeli v družbi, so se ob drznih besedah glavarja Parme kar spogledali... Dejali pa niso nič...

Kmalu nato pa je dobilo vojaško poveljstvo zaupno ovadbo o srbofilskem okrajnem glavarju Parmu. Za velik pregrešek so smatrali te njegove besede. Obtožili so ga zaradi veleizdajstva in so ga po nalogu vojaških oblastev aretirali kar na hitro, ko se je prijeljal v Ljubljano k svojem na obisk. Vojaška patrolja ga je zajela neko nedeljo opoldne ravno med kosilom, in ga je odvedla v vojaške sodne zapore, ki so bili tisti čas na ljubljanskem gradu. Pahnili so ga med ostale žrtve avstrijskih ječ.

Od takrat se glavar Parma ni več povrnil v službo.

Ko je bil izpuščen iz ječe, je odšel na Dunaj, tam pa je prav hudo stradal. Po končani vojni se je vrnil v Jugoslavijo in prebil svoje poslednje dneve v prijaznem Mariboru. Tu se je ves posvetil glasbi. Pozimi leta 1924. je nekaj obolel. Prekinil je svoje poslednje delo komično opero »Pavliho« in odšel v bolnico na operacijo, ki je pa ni prestal. Umrli je na božični dan pred 10 leti.

Hvaležni narod ga je ob velikem spremstvu pokopal v Ljubljani. Na njegovi poslednji poti so mu igrali odlomek iz njegove opere »Ksenije« ter njegovo najljubšo skladbo: »Mlade vojake«.

Kadar nanese v Litiji pogovor na Parmo in na preroške besede, ki jih je izrekel pri »Urški«, se spominjajo njegove žalostne usode, ko je moral domoljubni skladatelj zaradi svojih izpovedb v vojaške zapore.

Vsi pa rečemo glasno: In vendar je imel Parma prav!...

Jože Župančič, Litija.

Z A Š A L U

Detinje pitanje. »Zašto su, mamice, vitamini uvek u takvim jelima, koja ne prijaju?«

Optuženik na sudu. »Jesi li kriv ili nisi?« — »Nisam kriv, gospodine suče!« — »Jesi li bio već jednom u zatvoru?« — »Nisam; ovo je prvi put što sam krao!«

U slici. »Eno tamo naš fotograf!« — »Alaj je slabo razvijen.«

Gordi Franjo. Stric: »Kaži, Franjo, jesi li već često dobio batina u školi?« — Franjo: »Ne marim za to što iza mojih leđa biva!«

Dokle ide gnev. »Što se ne smeješ? Ta dosetke što ih priča Milan vrlo su zgodne.« — »Ne mogu ja da podnosim toga čoveka; ja se smejem, kad dođem kući.«

Što da radi? Stari knjigovoda upućuje novajliju u službi: »Pa onda: gospodin šef priča vrlo rado dosetke. Vi ne smete glasno da se smejete, to ne dolikuje namešteniku. Smejete li se potajno, misliće gospodin šef, vi mu se podrugujete; ostajete li ozbiljni, smatraće vas za glupana.«

Srećan dan. »Nu, Moric, što si danas tako razigran?« — »Kako ne bih bio, kad sam doživio danas neobičnu sreću.« — »Kako to? Što ti se desilo?« — »Idem ti ja pre podne cestom, kad dojuri najednom automobil te pregazi gusku. Ja je podignem, pa mi baci automobilista još i 50 dinara.«

Valjan razlog. »Frane,« upita jednog večera žena svoga muža, »zašto ti zapravo ne skineš naočari, kad legneš u krevet?« — »To je vrlo jednostavno,« odgovori muž, »ja sam tako kratkovidan da bez naočari ne bih mogao prepoznati lica što ih u snu vidam.«

Napredak. Petar je udario svojim motornim točkom o drvo. Naiđe Pavao te kaže potsmevajući se: »Čini mi se, da vrlo slabo napreduješ u tom poslu.« — »Ipak,« odgovori Petar, »do sada sam udarao uvek u skupocene predmete.«

Direktor zoološke bašte je na putu. Pre polaska je naredio da ga svaki dan obaveste kako je sa životinjama. Jednoga dana dobije pismo: »Sve je u najlepšem redu, samo se orangutan oseća očividno usamljen. Što da činimo do Vašeg povratka?«

Tako valja! »Jesi li ti, Drago, naučio papigu ove ružne reči?« — »Kako možeš, mamice, to misliti? Ja sam joj naprotiv neprestano kazivao koje reči ne sme da govori.«

Moć navike. Profesor Novak ude u dupkom pun električni tramvaj. Jedna devojčica brzo ustane sa svoga sedišta da mu načini mesta. — »Blгодарим, dobra devojčice! Pa kako se zoveš?« — »Ankica Novak, tatice!«

Lažljivci na putu. Sretoše se dva lašca na putu pa stadoše pričati. »Kad sam bio u Nju Jorku (New Yorku),« kaže prvi, bila je tamo takva vrućina da se katran na krovovima topio te curio na ulicu.« — »To nije ništa!«, raspali se drugi. »Bio sam lanjske godine u Africi pa smo morali kokoši hraniti komadima leđa da nisu nosile kuvana jaja.«

Dobro odgojeno dete. Učitelj: »Jedemo li meso od kita?« — »Jedemo, gospodine učitelju.« — »A šta biva s kostima?« — »Ostavljam ih na kraju tanjira.«

Iz nauke o zvezdama. »Je li ona zvezda tamo Venera?« — »Nije, nego je Mars.« — »Ne mogu da pojmem, kako možeš razlikovati zvezde u takvoj udaljenosti.«

Nezgodno. »Kao da imam olovo u udovima, tako sam umoran.« — »I ti si morao da sedneš upravo na moj šešir.«

Iz škole. Profesor: »Đukiću, ti ne spadaš u pristojno društvo. Dođi odmah ovamo k meni!«

Zločesta majka. »Ne plači, Dragane! Pa zašto si pobjegao svojoj majci? Je li htela da te tuče?« — »Nije, nego je htela da me češlja!«

Znao se snaći. »Kako Vam je uspeo da Vaš sused ne pušta više svoje kokoši u Vašu baštu?« — »Sakrio sam jedne večeri nekoliko jaja u grmu u svojoj bašti, a sutradan sam ih »našao« da je sused video.«

Prefriganac u školi. Učitelj opazi za vreme odmora na školskom dvorištu maloga učenika, koji se očajno drži za trbuh. »Pa šta ti je?« — »Boli me trbuh, gospodine učitelju.« — »A zašto ne ideš u zahod?« — Prevejano pogleda mališan učitelja te kaže: »Što? Sada? Za vreme odmora?«

Poruke uredništva

Z. Z. — B.: »Soko domovini« ne možemo Ti objaviti, jer nije zrelo za štampu.

V. P. T. — P. - S.: Tvoja pesma: »Na Oplencu« nije zrela za štampu.

J. V. — D.: »Na Oplenc, Sokolovi!« i suviše je tvrdo i siromašno sa držajem

M. O. v M.: Tvoji prispevki so razmeroma dobri, ali manjka jim še marsikaj. Le izpopolniju se in rokopise naj vedno nekdo pregleda in popravi, preden jih pošlješ uredništvu. V zadevi Sokoliča bo odgovorilo uredništvo skupno vsem v eni prihodnjih številkih.

I. P. v Lj. naj pošlje uredništvu svoj naslov in pri katerem društvu je naraščajnik.

I. P. v P. Hvala za pismo! Odgovorim Ti v kratkem.

Nekateri prispevki so slabi in imajo toliko najrazličnejših napak, da je nemogoče vsakemu posebej navajati vzroke nepriobčitve in — zakaj so šli v koš. Ponavljamo: Začetniki, ki imajo smisel, voljo in veselje za pisanje, naj dajo svoje sestavke v pisanju in jeziku sposobnim osebam v pregled preden jih pošljejo uredništvu.

Rešenja iz 1 broja Sokolića

Zagonetna mreža. Vodoravno: 1) Monolog. 2) Polotok. 3) Monopol. — Okomito: 1) Kolovoz. 2) Vodovod. 3) Nosorog.

Konjićev skok: Boj ne bije svijetlo oružje već boj bije srce u junaka.

Укрштене речи. Водоравно: 1) Снежко. 2) Белић. 12) Ерос. 13) Емини. 13 а) Ал. 15) Арес. 17) Алов. 18) Век. 20) Уран. 22) Его. 23) Епос. 25) Клин. 27) Ан. 28) Леком. 30) Акад. 33) Адам. 35) Одањ. 37) Ђи. 39) Арон. 41) Аном. 42) Ада. 44) Ајој. 46) Ага. 47) Нада. 48) Илок. 49) Ад. 50) Ако. 51) (и не 53!) Трес. 52) Енклитикама. — Усправно: 2) Не. 3) Ера. 4) Шору. 5) Ксерк. 6) Бе. 7) Ема. 8) Лиле. 9) Инога. 10) Ђивонајмад И. 11) Павелић. 14) Лене. 16) Сала. 19) Кока. 21) Нико. 24) Сола. 26) Нада. 29) Мара. 31) Дана. 34) Моји. 36) Нога. 38) Ида. 40) Налти.

Popunjalka: Jezero, Andrej, Zdravo, Gramoz, Čevelj, Slovan.

Софија С. Јосић, нарацџајка, Нови Сад:

ИСПУЊАЛКА

1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				

- 1) Кост.
- 2) Ослонац.
- 3) Мушко име.
- 4) Место у Босни.
- 5) Соба за рад.
- 6) Врста ситног жита.
- 7) Силно невреме.
- 8) Ратничка спрема.

У јаче назначеним пољима од I—II име једног друштва.

